

စီးဘားအူကံ့

ကညီဖိတကကလုဝ်ညါအိုတ်တုတ်အိ... ၂ တံမှီ(သဝိတါ)

တံဆာကတိတ်မုတ်တုယိဖဲလါအိကားစ်(၁၂)သိအနံတဘျီလ်လ်,လါခူးအမူခိတ်ထံဖိဟဲစိတ်
ယုတ်နုပုဒီးတံသးအုးအမဲတ်ထံဖိတဖတ်ကိးနံဒဲးလါပဝဲကညီဖိတဖတ်အဂီၢ်နုလီၤ.အဂုၢ်ဒဲး
အံၤမုၢ်နံၤဝဲအံၤမုၢ်- တံမၤသုတ်နိတ်ထီၣ်ဒီးမၤလၢကပီၤက့ၤပကီၢ်ခိတ်စိဘားအူကံ့, သုးခိတ်
ကျါၣ်ဖဲခုတ်ဒီးကယဲၢ်မုၢ်ကညီသိတ်နုခိတ်နုလါအလုၢ်ထီၣ်ကွံၣ်အသးသမူလၢထံကီၢ်ဒီးအပုၤက
လုတ်တံသဘျီအဂီၢ်,ပုၤနုပုၤယိ “မၤထူရၤမုၢ်နံၤ” အယိနုလီၤ.မုၢ်နံၤဝဲအံၤဒဲးအမုၢ်တံမၤ
သုတ်နိတ်ထီၣ်ဒီးတံမၤလၢကပီၤက့ၤခိတ်နုသိတ်နုလါအလုၢ်ထီၣ်ကွံၣ်အသးသမူလၢထံကီၢ်ဒီး
အပုၤကလုတ်တံသဘျီဂီၢ်အယိ,သးအိတ်ဒုးသုတ်နိတ်ထီၣ်လိာ်က့ၤပသးလါမၤထူရၤတဖတ်အ
ကျါပခိတ်ပနံတဂၤ,လါအမုၢ်ဝဲကီၢ်ခိတ်စိဘားအူကံ့အဂုၢ်နုလီၤ.

စိဘားအူကံ့ဒီးအနီၢ်ကစၢ်တံဂုၢ်-

စိဘားအူကံ့အိတ်ဖျဲၣ်ထီၣ်ဖဲ၁၉၀၃နံၣ်လါအိးထိဘၢၣ်(၇)သိအ
နံၤ(တံမၤနိတ်လါညါတဖတ်ကွဲးကမၢ်ဝဲကီၢ်ခိတ်အိတ်ဖျဲၣ်လါ-
၁၉၀၅နံၣ်နုလီၤ)ဖဲဘဲကယဲးသဝိ,ကီၢ်ပသံၣ်တံပၤဖဲအဲကလံး
ပဒိတ်ပၤတံလါကီၢ်ပယိအစိခါနုလီၤ.အပံၤမုၢ်ဝဲစံၣ်ကစၢ်,ပုၤ
ဒိတ်ကျိတ်ဒိတ်စုးပုၤစိသုတ်မုးကွဲးဒီးအမိၢ်မုၢ်ဝဲသးပုၤမုၢ်မုၢ်ဂီၢ်
အနူးနုလီၤ.စိဘားအူကံ့အဒိပုၤဝဲခဲလၢၢ်အိတ်(၅)ဂၤ-အဝဲၢ်
ကိမုၢ်ဝဲနီၢ်ရံၣ်စၢ်,ခံၣ်တဂၤနီၢ်ယုဲၤ,သၢဂၤတဂၤစိဘားအူကံ့,
လွံၢ်ဂၤတဂၤနီၢ်ဘံၣ်ဖိဒီးအသဒါမုၢ်ဝဲနီၢ်ကံၤဖိနုလီၤ.

သးပုၤစိသုတ်မုးကွဲးဒဲးအမုၢ်ပုၤထူးပုၤတီၤတဂၤအသိးဘၣ်တံပၤဒိတ်ပးကဲအိၤ,ဘၣ်တံအဲၣ်
အိၤပျဲၤအိၤလါကီၢ်ပသံၣ်ဟီၣ်ကဝီၤတံပၤအပူၤတဂၤလီၤ.အဝဲအိတ်ဒီးစံၣ်လီၢ်နုလီၢ်အါအါ
ဂီၢ်ဂီၢ်,တကးဒဲးဘၣ်(ဟိုင်းကြီးကျွန်း)ကိးဖးဒိတ်ဒိတ်ကိးမုၢ်အတံၢ်နုလီၤ. ဖဲအဲကလံးပဒိတ်

ပုတီးအစီအစဉ်အခါ(ဟိုင်းကြီးကျွန်း)ကီးဖးဒိုအံနဟ့ၣ်ပဒိုအခိမ့ၣ်န့ၣ်ကဲနတံာ်
လီၤ.နဘၣ်ဟ့ၣ်အခိတနံၣ်တဘျီလီၤ.ဘၣ်ယးဒီးဖုသၣ်မ့ၣ်ကွံအဂ့ၢ်န့ၣ်အလံၤမ့ၣ်နီၣ်သဲလ်မၤ
ရံၣ်(နီၣ်သဲလ်မၤကွံ)ကွဲးက့ၤအနီၣ်ဆံးခါအဂ့ၢ်အကျိၤအကျါတတီၤန့ၣ်ကွဲးဝဲဒ်အံၤ-

“တံာ်လၢယဖုစီၤသၣ်မ့ၣ်ကွံန့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအဲၣ်မၤ
စၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝိတံာ်မၤတဂၤလီၤ.လီၤဆိဒ်တံာ်ယဖုန့ၣ်အ
သးဆူၣ်လၢအဲၣ်ဒီးဆိၣ်ကဖိထီၣ်န့ၣ်အပုၤကလုာ်က
ညီဖိတဖၣ်အခံလၢအသးကအိၣ်ယုတံာ်ကူၣ်ဘၣ်
ကူၣ်သ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ယဖုန့ၣ်မ့ၢ်ဒ်ကယၢ်ပုၤထူး
ပုၤတီၤဒီးပုၤအါဂၤဟံၣ်ဒိုပးကဲအီၤဘၣ်ဆၣ်,ဖျါဘၣ်
ယၤလၢအဝဲတအဲၣ်ဒီးအိၣ်ဆိးကူကၤတံာ်ဆုၣ်ဆုၣ်
ဘ့ၣ်ဘ့ၣ်ဒ်ပုၤခူဖိဝုၢ်ဖိတဖၣ်အသိးန့ၣ်ဘၣ်.အဝဲကူဒ်သိးဒ်ပုၤမ့ၢ်ဆုၣ်မ့ၢ်ဂီၤဖိအတံာ်ကူတံာ်
ကၤဒီးအိၣ်မ့ၢ်ဒ်ဖဲအကစၢ်သဝီဘဲကယဲးန့ၣ်ဒ်ပုၤထူစံာ်ဖိတဂၤအတံာ်အိၣ်မူအသိးန့ၣ်လီၤ.
မ့ၢ်ယဖံတခီတံာ်မ့ၢ်ဘၣ်အီၤလၢဟးတခွဲအိၣ်ညၣ်လၢထံကျိပူၤဒီးပုၤခဲလၢာ်ကိးဒ်အီၤလၢ
“မိဒိၣ်”န့ၣ်လီၤ.

ဘဲကယဲၣ်သဝီ,စၢၤဘးဆူက့ၢ်အပါ အဟံၣ်လၢအိၣ်ဘၣ်တံာ်ဝဲလၢညါခါ

ယသ့ၣ်နီၣ်ဒ်ဒီး.ဖဲယနီၣ်ဆံးခါန့ၣ်ယဖုမိထီၣ်ယစုဒီးလဲၤကိးဟးကသ့ၣ်က့ၤယၤဆူအစံာ်ပျီပူၤ
လီၤ.ဖဲပဟးလၢခိးဘိခိၣ်အခါအဝဲနဲၣ်စိယီၤအစုဆူစံာ်ပျီဖးလဲၤဖးကွာ်တဖၣ်ဒီးတဲယၤဒ်အံၤ

“တံာ်လံၤမ့ၣ်ဖိ,စံာ်ပျီလၢနထံၣ်စိအီၤတလၢာ်မဲာ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်
ဒ်ပဟံၣ်ဖိယီဖိအတံာ်ခဲလၢာ်လီၤ” ယဖုန့ၣ်တမ့ၢ်ပုၤလၢအဟံၣ်
ကဖၢလၢအသးလၢအတံာ်ထူးတံာ်တီၤတဖၣ်အဖိခိၣ်တဂၤဘၣ်.
အဝဲတဘျီယံဘျီလၢအဟံၣ်အယီၤပုၤထူးပုၤတီၤအဟံၣ်ဒိုကျိၤ
သ့ၣ်အသိးစုာ်ကိးဘၣ်.ဒ်ပုၤသးပုၤတဂၤအသိးအဝဲရဲဒီးအပုၤထူ
စံာ်ဖိတဖၣ်လၢတံာ်အဲၣ်တံာ်ကွံအပူၤထီဘိန့ၣ်လီၤ.အဝဲဟ့ၣ်မၤ
ဘူၣ်လီၤစုဆူကီၢ်ပသံၣ်ကညီကိးနံၣ်ဒီးလီၤ.ဖုသၣ်ဖျါကိ
လီၤလံၤ,လၢညါခါတံာ်သ့ၣ်ထီၣ်အီၤလၢသ့ၣ်ဘၣ်တဖျါန့ၣ်အဝဲ
ဆိၣ်ထွဲသ့ၣ်ထီၣ်စၢၤက့ၤဝဲဆူကိတား(ဟိၣ်ကုာ်ခိ)လၢအတြီၢ်ပုၤ

ကိဖိ (၂၀၀၀)ဂၤန့ၣ်လီၤ.

ယသုန်နီၣ်ဘၣ်ဒံး..ဖဲယနီၣ်ဆံးခါန့ၣ်ပဟံၣ်ဖိယီဖိပလဲၤဟးအိၣ်ဘျဲးကသုၣ်ပသးဆူယဖုအ
 ကီးဖးဒိၣ်(ဟိုၣ်းကြီးကျွန်း)န့ၣ်ထီၣ်ဘိလီၤယပါ(စီၤဘးအူက့ၢ်)န့ၣ်ဟးလူၤယုခးအိၣ်တၢ်မံၤ
 လၢ်ဒီးအသကိးတဖၣ်မုၢ်မး..ဖဲန့ၣ်ပနံၤမံၤတဖၣ်မုၢ်ဟဲဘူးထီၣ်လၢပအိၣ်ဟံၣ်အကရၢ်န့ၣ်ပှၤ
 ဘၣ်ခးတၢ်က့ၤအဝဲသ့ၣ်ဒီးချ့ၣ်န့ၣ်လီၤ..ပဟးပှီၤလိၣ်ကွဲထံလၢပိၣ်လဲၣ်နံၤကိးနံၤဒဲးမုၢ်ဘၣ်
 ယၤညါ...ပအိၣ်ဘၣ်ပီၤသ့ၣ်ဘိၣ်ထံလၢပိၣ်လဲၣ်နံၤလီၤ..ယအိၣ်သ့ၣ်နီၣ်သးသယုၢ်ဘၣ်က့ၤ
 လၢယနီၣ်ဆံးခါပဟံၣ်ဖိယီဖိအတၢ်အိၣ်မူလၢအမုၢ်ဒီးလီၤသးသယုၢ်တဖၣ်န့ၣ်တုၤမုၢ်မဆါတ
 နံၤအံၤန့ၣ်လီၤ..ဘၣ်ဆၣ်ယဟံၣ်သံဝံၤအလီၢ်ခံယဖုအကိးဖးဒိၣ်လၢအမုၢ်ဝဲ(ဟိုၣ်းကြီးကျွန်း)
 ဒီးယဖုအစံၢ်လီၢ်နၢ်လီၢ်ဖးလံၢ်ဖးကွၢ်ဒီးပတၢ်ထူးတၢ်တီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤမၢ်ကွၢ်ဝဲဒၣ်ခဲလၢ်ခဲ
 ဆုလီၤ..ယဖုစ့ၢ်ကိးသံကွၢ်ဝဲဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခံဘျီတဘျီအဆၢကတီၢ်ခါန့ၣ်လီၤ..အဝဲ
 န့ၣ်စ့ၢ်ကိးမုၢ်တၢ်ဆိၣ်ဂ့ၤတခါလၢယဖုအဂီၢ်လီၤ..အဝဲတထံၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်က့ၤလၢပဲတၢ်တဂ့ၤ
 တဘၣ်တဖၣ်,ဒီးတၢ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်လၢအကကဲထီၣ်န့ၢ်တၢ်သးအုး,တၢ်သ့ၣ်တမုၢ်သးတမုၢ်
 လၢအဂီၢ်လၢပဘၣ်အယိမိၣ်..”

စီၤဘးအူက့ၢ်စးထီၣ်အိၣ်ကိၣ်လၢအနီၣ်ဆံးခါဖဲဝဲပသံၣ်နံးခါလံတီၤထီၣ်(ပှၤကိးစ့ၢ်ကိးလၢပ
 သ့ၣ်ဖျါကိၣ်)တုၤအဖျိထီၣ်ဝဲဖဲန့ၣ်ဝံၤအဝဲလဲၤထီၣ်ကဒီးကိၣ်ဆူဝဲ
 မိၣ်လမ့ၣ်မံးစထၢ်ဝဲဒးဖးဖိဖိနံၤအိးထီၣ်ဝဲ “ ဘျါထံအဲကလံးတီၤ
 ထီၣ် ” န့ၣ်လီၤ..ဖဲန့ၣ်ခါကိၣ်သရၣ်တဖၣ်မုၢ်ထဲပှၤကိၢ်မုၢ်န့ၣ်ဖိခဲလၢ်
 လီၤ..အဝဲလဲၤမၤလိတၢ်ဖဲမိၣ်လမ့ၣ်ဘျါထံတီၤထီၣ်ဖျိထီၣ်ဝဲဝံၤတ
 ဘျီအပၢ်စီၤသ့ၣ်မူးက့ၢ်ဆုၢ်ကဒီးအိၤ,ဒီးအတခွါစီၤပုၢ်သ့ၣ်ခံဂၤန့ၣ်
 ဆူကိၢ်အုကလဲနံၤ(ကီၤလၢဝါကိၢ်)လၢကဆဲးထီၣ်မၤလိဘၣ်ကဒီး
 ဝဲတၢ်ဘျါသဲစးတၢ်မၤလိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ..ဖဲစီၤဘးအူက့ၢ်လဲၤထီၣ်ကိၣ်
 ဆူကိၢ်အုကလဲနံၤ,ဝဲလိဒိၣ်အခါ,အဝဲမုၢ်ဒၣ်ပှၤနီၢ်တပျီထီၣ်သီဖိ
 တဂၤလၢအသးအိၣ်ဒံးဒၣ်ထဲ(၁၈)နံၣ်ဇီၤန့ၣ်လီၤ..အဝဲလဲၤတုၤဆူကိၢ်အုကလဲနံၤဒီးကထီၣ်မၤ
 လိဘၣ်တၢ်ဆူဝဲလိဒိၣ်အိးခိၣ်ဖိး(Oxford)ဒီးခဲတြး(Cambridge)ဖှၣ်စိမိၤကိၣ်ကန့ၢ်အဂီၢ်
 အဝဲဘၣ်မၤလိသ့ဆိထီၣ်အသးလၢလးတံ(Latin)အကျိၣ်လံၢ်လံၢ်ဒီးသရၣ်လီၤလီၤဆိဆိ
 (Professional tutor)တနံၣ်ယၣ်ယၣ်လၢအဟံၣ်န့ၣ်လီၤ..ဖဲန့ၣ်ဝံၤလီၢ်ခံအဝဲဆဲးထီၣ်က
 ဒီးဝဲမဲးဒလုနံၣ်ခိလုး(Magdalene College)ဖဲခဲတြးဖှၣ်စိမိၤကိၣ်(Cambridge
 University)ဖဲလါအိးထီၣ်ဘၣ်၁၉၂၂နံၣ်န့ၣ်လီၤ..ထီၣ်ကိၣ်ဖဲန့ၣ်(၄)နံၣ်ဒီးဖျိထီၣ်ဝဲဖှၣ်စိမိၤဖဲ

၁၉၂၆ နှစ်တွင် တက်ကြီးခါဆာကတီးနှင့် လီ.ဖဲနှင့် ဝံ.အလီခံဒ် သီးကကဲထိုင်ဘ၍ ပီရီလီအလူ တာမူးတာရ်လါကီအဲကလံးဒီတကီညါဟ်ပနီဝဲအပတီကန့်အဂီအဲဆဲးထိုင်ကဒီးတၢ် ဘျာသဲစးတၢ်မၤလိဖဲဝုလိဒိုင် (Middle Temple) ဒီးဖျိထိုင်ဝဲပီရီဒိုင်တၢ်မၤလိအပတီထီ ကတၢ်လၢအမ့ၢ်ဝဲ (Barrister at Law) ဖဲ၁၉၂၉ နှစ်, ဖဲဝုလိဒိုင် နှစ်လီ.

ဖဲအဲဖျိထိုင်ဖျိစိမိကွဲဖဲ၁၉၂၆ နှစ်တက်ကြီးခါ နှစ်အဲဖျိသး ဒီးပုၤဝုလိဒိုင်မုၢ်ဖိနီရံနံရီးစ် (Renee Rose Kemp) ဒီးအဲသ့ၣ်အိုင်ဆိးဝဲဖဲ (Highgate, North London) နှစ်လီ. အဲထိုင်ပုၤဒီးနီရံနံအိုင်ဆိးဝဲဖဲဝုလိဒိုင်အခါ အဲသ့ၣ်ထိုင်ဖိအဖိခံဂၤလီ. အဖိခွါဝဲကိစီမဲးခါသံးစီ ဇီ (Michael Theodore) အိုင်ဖျှဲထိုင်ဖဲ၁၉၂၇ နှစ်လါ အုဖြှဲဒီးအဖိမုၢ်ဖိနီသဲလ်မၤရံစ် (Thelma Resa) အိုင် ဖျှဲထိုင်ဝဲဖဲ၁၉၂၉ နှစ်လါအုဖြှဲဖဲအဲသ့ၣ်အိုင်ဆိးဝဲဝု လိဒိုင် (Highgate, North London) အခါ နှစ်လီ.

တနံၣ်ယီဖဲအဖိမုၢ်နီသဲလ်မၤအိုင်ဖျှဲထိုင်ဝဲ(၈)လါလၢ အမ့ၢ်ဝဲ, ၁၉၂၉ နှစ်လါဒီးဖဲဘၣ်နှစ်အဲသ့ၣ်ဟံၣ်ဖိယီဖိဟဲက့ၤဆူကီပယီလၢပီၣ်လဲၣ်ကျဲ နှစ်လီ. ဖဲန့ၣ်ခါစီဘးအူကွဲအသးအိုင်ဝဲ ၂၆ နှစ်လီ. အတခွါစီပုၤသၣ်စ့ကိးအိုင်ဖဲဝုလိဒိုင် အခါထိုင်ပုၤဒီးပုၤစကိးတလဲၣ်မုၢ်ဖိနီကွဲနံ (Jean) လီ. အဲသ့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲအဖိခွါဝဲကိစီ ဒီးကျးစ် (Douglas) ဒီးဟဲက့ၤဆူကီပယီစ့ကိးလီ. အတခွါစီပုၤသၣ်ဟံၣ်ဖိယီဖိဟဲက့ၤ အိုင်ဖဲဝုမိမူးဒီးမ့ၢ်စီဘးအူကွဲဟံၣ်ဖိယီဖိတခီဟဲက့ၤအိုင်ဆိးဝဲဖဲဝုပသံၣ်ကညီကွဲကရၢ် ပုၤ, သရၣ်နံးခါအဟံၣ် (Dr. Nichol's House) နှစ်လီ. အိုင်ဝဲဖဲန့ၣ်ယံၣ်ယိးနံၣ်လီ.

သရၣ်နံးခါလ်အဟံၣ်အံၤဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ထိုင်အီလၢသ့ၣ်ဘၣ်ဒ်ပုၤကညီဖိတဖၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်ယီ အက့ၢ်အဂီအသိး, တမ့ၢ်ဟံၣ်တၢ်ဒ်ပုၤကီမုၢ်န့ၣ်ဖိအဟံၣ်အသိးဘၣ်. လီမုၢ်အူတအိုင်, ထံ ပီဘိလၢဟံၣ်ပုၤတအိုင်, ကဖိမုၢ်ဂီၢ်ကံသဝံ (gas) ဖၣ်ကပူၤတအိုင်, ဘၣ်ဖိဒ်မုၢ်လၢသ့ၣ်လၢ သ့ၣ်မုၢ်, ကလုၢ်ထံဂီၢ်ထံခုၣ်ထံကီၢ်ဟဲလၢထံပီဘိလၢတၢ်လုၢ်ထံလီၢ်တအိုင်ဘၣ်အယီလၢပုၤ ဝုလိဒိုင်မုၢ်ဖိနီရံနံရီးစ်အဂီမ့ၢ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဖးဒိုင်လၢဘၣ်လဲၤဒီဖျိဘၣ်ဝဲတနံၣ်ဘၣ်တနံၣ် အဂီနှင့်လီ. လၢနှစ်အဲမဲၣ်ညါတက်ကြီးခါဆာကတီးတက်ကြီးသဝံသဝါ, ပစီအုၣ်တၢ်ယၢ်ဖျး,

ဟိန်ခိန်ကမူတဖန်ခုန်လံာ်လူ.တၢ်စူၤခါထံဒိန်ယိန်ယွၤဟံာ်ခိန်ထံးပွဲၤဒီးကပံာ်ဘူးဘီ,ဘၣ်
ဟးထီၣ်ဟးလီၤကီၤခဲခဲအယိန်ရံၣ်နံၣ်ရိးစံးဒီးအဖိခံၤထံာ်ဘၣ်သဂါၤဒီးတၢ်ဆိက့မံၤနီၤအါ
မးလီၤ. တုၤယီၤဆူၤ၁၉၃၈နံၣ်န့ၣ်သးပှၢ်စီၤသၣ်မူးကွံၤသ့ၣ်ထီၣ်န့ၣ်အဒဲၣ်မုၢ်နီၤရံၣ်နံၣ်ရိးစံးအ
ဟံာ်တဖျၢၣ်ဒ်အဒဲၣ်မုၢ်သးလီၤဝဲအက့ၢ်အဂီၢ်ဒ်ပှၢ်ကီၢ်မုၢ်န့ၣ်ဖိအဟံာ်အက့ၢ်အဂီၢ်အသိး,လၢ
ဝှၢ်ပသံာ်အဝှၢ်ချၢန့ၣ်လီၤ.ဟံာ်ဖိတဖျၢၣ်အံၤယုၢ်န့ၣ်ဝဲအမံၤလၢ “Rose Cottage” န့ၣ်လီၤ.

စီၤဘးအူကွံၤအိၣ်ဖဲဝှၢ်ပသံာ်အိးထီၣ်ဝဲအဝဲၤဒးဖဲဝှၢ်ပူၤအိၣ်ဘူးတၢ်
လိာ်အသးဒီးကသံာ်သရၣ်ဒိန်ဒီးကထၢၣ်စၣ်စံာ်ဖိအကသံာ်တးဒီး
တူၢ်လိာ်ဝဲတၢ်မူးတၢ်ရၢ်တဖန်န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်မုၢ်အပၢ်သးပှၢ်စီၤသၣ်မူးကွံၤတ
ခိသံကွံာ်ဝဲဖဲတချုးက့ပၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးဘၣ်တနံၣ်လၢ
အမ့ၢ်ဝဲဖဲ၁၉၄၀နံၣ်ဒီးကယဲၢ်မုၢ်အဟိန်ခိန်ကပံာ်ဒီးတၢ်ထူးတၢ်တီၤတ
ဖန်န့ၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်န့ၣ်က့ၤဝဲဆူအဖိယဲၢ်ဂၤအစုပူၤပွဲၤသိးသိးန့ၣ်လီၤ

တၢ်ဆၢကတီၢ်တုၤယီၤဖဲ၁၉၄၂နံၣ်လၢယနူၤအါရံၤန့ၣ်ပယီၤ(BIA)တဖန်ဟဲကိးန့ၣ်လီၤဝဲက့
ပၣ်သးမုၢ်ဒိန်ဆူကီၢ်ပယီၤပူၤလၢကဒုးဖျိးထီၣ်ကွံာ်အဲကလံးပဒိန်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤအဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ.ယပၣ်သးတဖန်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးဒုးမၤနၢၤတၢ်ချ့မးမ့ၢ်လၢပယီၤ(BIA)တဖန်
န့ၣ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အကျဲဒီးဆိၣ်တရူတိစၢၤမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်အယိန်န့ၣ်လီၤ.ပယီၤတဖန်သးဆါပှၢ်
ကညီဒီးစံးဝဲလၢ-ပှၢ်ကညီဖိတဖန်န့ၣ်မ့ၢ်ပှၢ်ဆိၣ်ထွဲအိၣ်ပှၢ်မၤစၢၤအဲကလံးပဒိန်န့ၣ်လီၤ.လၢ
တၢ်န့ၣ်အယိပယီၤ(BIA)လၢအသးဆါအဲကလံးပဒိန်တဖန်အံၤစးထီၣ်မၤသံပှၢ်ကညီဆုၣ်
မဲာ်ကဲၤမဲာ်,ဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ပှၢ်ကညီဒူသဝီ,ပှၢ်ကညီတဖန်ဘၣ်ပျံၤဘၣ်ဖူးတၢ်ဘၣ်ဟးစံာ်အိၣ်
ခုၣ်သ့ၣ်ဆူပှၢ်လၢကျါတနံၤတပူၤတနၢၤတပူၤလီၤ.

ပယီၤ(BIA)တဖန်လဲၤထီၣ်ဖိၣ်မၤသံကွံာ်ဝဲစီၤဘးအူကွံၤအတခွါ,ကိတိာ်စီၤပှၢ်သၣ်ဒီးအမါပှၢ်
စကိးတလဲၣ်မုၢ်ဖိနီၢ်ကွံၣ်(Jean)ဒီးအဖိအလံၤဟံာ်ဖိယိဖိကိးဂၤဒဲးလၢအဟံာ်ပူၤ,ဖဲဝှၢ်မိမူး
ဝံၤဒွဲၣ်အူထီၣ်ကွံာ်ဝဲကိတိာ်စီၤပှၢ်သၣ်အဟံာ်လၢမ့ၢ်အူခဲလၢာ်လီၤ.လၢကိတိာ်စီၤပှၢ်သၣ်ဟံာ်
ဖိယိဖိအကျါပှၢ်သးသမူပူၤဖျဲးကွံာ်ဒ်ထဲအဖိခွါဝဲကိတိာ်စီၤဒီးကျးစံာ်ပှၢ်သၣ်(Douglas Pe
Tha)တဂၤစီၤလီၤ.ဒီးကျးစံာ်ပူၤဖျဲးဝဲမ့ၢ်လၢအခါဖဲန့ၣ်အဝဲမ့ၢ်သးခိၣ်ဒိန်ဂီၢ်ဂှၢ်(Lieutenant)
လၢထံသးမုၢ်ဒိန်ဒီးဘၣ်လဲၤလီၤမူဒါဆူကီၢ်လၢသူကီၢ်(Royal India Naval Reserve)အယိလီၤ.

ကွပ်သုံးမုန်ဒိုင်အကဘီယူတဖန်ဟဲကွံလီမုန်ပိ်ဆူပူဝုပူကိးနံဒဲးမုန်အူအိန်ကွံ
ခူဝုတဖန်,ပုခူဖိဝုဖိတဖန်ဘန်ပျဲဘန်ဖုးတံ,ဘန်ထူးထိန်ယုဆူတံလီအိန်ယံဒီးခူဝု,
တရူးကီလဲလူဒီးပုဒိုင်ကျိန်ဒိုင်စုတဖန်ကျဲးစးလဲကလဲစံအိန်ကဒုသးဆူကီလဲလူ
ကီန့လီ.ခူပူဝုပူကဲထိန်ကုဒ်တံသွန်ခိန်ကညီကဘဲအသိးပုတအိန်လဲနီတဂဲ
ဘန်.စီဘးအူကွံစုကိးဘန်ယိန်တံလဲအဖိဒီးအမဲသးသမူအဂီအယိကျဲမုဟိန့တိတ်ဟိ
ဝဲလဲကဆူပူဖျဲးခူသ့ကွံအဖိဒီးအမဲဆူတံလီအယံန့လီ.

ဖဲအဝဲသ့ခိးတံဆဲကတီဒ်န့အခါတနံတခိန်လဲတံတသ့တဘန်အပူစီဘးအူကွံဟိ
တုယံအဖိအမဲလဲဝုပသံဟံဒီးကရီကုကွံထွဲကုအစံလီအဘုအဟုတံမဲလီဆူ
ဘဲကယဲးသဝီစုနံစုသီဝံဒီးဟဲကုကရီဝဲဆူဝုပသံဆူအဖိအမဲအိန်န့လီ.ဘန်
ဆန်တုမုအဟဲကုတုဆူအဟံတဘျီတထံကုလဲလဲအဖိအမဲတဖန်ဘန်.ထံကုဒ်
ထဲလံပရဲဖိတဘန်လဲအမဲကွဲးတုကရီကဒးန့အီဒီးဟိယံန့အီလဲဝဲတြီအလီန့
လီ.လဲလံပူအမဲ သးဘိရံနံရိးစံကရီကွဲးဟိတုန့အလံပရဲဖန်ဖန်ကိတ်ဖိအံ-

“သးဘိဒဲ,မုလဲကဘီကလဲဆူကီလဲလူကီတနံအံသတုကလံအယိယံဒီးနဖိခံဂဲ
ပဘန်ဟးထိန်ပစုပတုလီ.အဲနု-ရံနံ” လဲခံမးစီဘးအူကွံသ့ညါဘန်ကုဝဲတံဂု
အလဲအပဲလဲအတခါသးခိန်ဒိုင်စိဘးသးကွံ(ABRO- Army of Burma Reserve
Officers)တဲဘန်ကုအီ-အမဲဒီးအဖိခံဂဲန့မုလဲကဘီကလဲဆူကီလဲလူကီတ
ဘန်ကဘန်ဟးထိန်သတုကလံအယိအဝဲသ့ထူးတံဆဲကတီတသ့လဲဘန်.ဘန်ကု
ပိတ်ဝဲအသကိးလဲသ့ညါလိတ်သးအခံဆူကီလဲလူကီန့လီ.ကဘီလဲရံနံကုဒီးဝဲတ
ဘန်န့ကုအိန်ပတုဝဲဖဲရဲခါကီဝုစုန့(စစ်တွေမြို့)တတံတတီဝဲဆဲးလဲဝဲဆူကီ
လဲလူကီန့လီ.ရံနံရိးစံဒီးအဖိဆဲးခံဂဲကုအိန်ဆိးဝဲဖဲကီလဲလူကီမုထိန်ကလံစိး
ဝုဒဲကွဲလဲ(Darjeeling)ဒီးဖဲန့ဝဲအဝဲသ့ကုအိန်ကဒီးဝဲဆူဝုနဲဖိရံ(Nagpur),
အိန်လဲကီလဲလူကီခါသးန့လီ.အိန်ဝဲန့အခါဘန်ယုဖဲယုမဲတံလဲကန့ဘန်
ကျိန်စုအဂီတခိဘန်ယုကျဲလဲကကုဘန်ဝဲဆူအထံအကီတခိ,မုမုနံတံဆဲကတီ
ကီခဲလဲမိသးစံဒီးဖိဆဲးခံဂဲအဂီလီ.လဲန့ကုတုဘန်ကုဝဲဆူအထံအကီဒီးအဖိခံ
ဂဲဂုဂုဘန်ဘန်လဲတံကီတံခဲအပူန့လီ.

ဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခံၣ်တၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်
 က့ပၣ်ဟဲပၢတၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤသၢနံၣ်
 ဘျဲၣ်,တုၤယီၤဆူၤ၁၉၄၅နံၣ်တၢ်စူၤခါလါအီ
 ကးစံဆၢကတီၢ်မးယပၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်ဝဲ
 လၢကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.ဖဲဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖး
 ဒိၣ်ခံၣ်တၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ယၢ်လၢအတီၢ်ပူၤစီၤ
 ဘးအူကွံာ်ဘၣ်အိၣ်လီၤဖးဒီးအဖိအမါဆဲး
 ကျိးလိာ်သးတန့ၢ်နီတမံၤလၢဘၣ်.ဖဲန့ၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လွံာ်နံၣ်ပူၤကွံာ်မးအဝဲက့ၤ
 ထံၣ်လိာ်ဘၣ်က့ၤအသးဒီးအမါသးဘိရံနံၣ်ဒီးအဖိမုၢ်ဖိခွါခံၣ်လၢဝုၢ်လိဒိၣ်ဖဲ၁၉၄၆နံၣ်လါ
 ယူၤလံ,ဖဲအဝဲလဲၤဆူၤဝုၢ်လိဒိၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၢတၢ်ဆၢကတီၢ်လွံာ်နံၣ်အမုၢ်နံၣ်မုၢ်သီဖးယံာ်ဖးထီတဖၣ်အံၤဆီတလဲကွံာ်အဝဲသ့ၣ်
 ဟံၣ်ဖိယီဖိတန့ၣ်အံၤအတၢ်အိၣ်မူအဘျဲၣ်အတီၢ်လၢာ်လၢာ်ဆုဆုခဲလၢာ်ခဲဆုန့ၣ်လီၤ.စီၤဘး
 အူကွံာ်အတၢ်လဲၤဆူၤအဲကလံးကီၢ်တဘျီအံၤတမ့ၢ်တၢ်က့ၤယုထံၣ်က့ၤဟံၣ်ဖိယီဖိအတၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်
 .အတၢ်လဲၤဘျီဝဲအံၤလဲၤဝဲဒီးအသးကိးအဂၤသၢဂၤလၢအမုၢ်ဝဲ-ပီၢ်ရီစီၤဖိခွံး,ခုၣ်စံၣ်အိၣ်က
 ညီလီၢ်ခါၣ်သးကရၢခိၣ်စီၤသၣ်ဒ့ၣ်ဒီးသးပုၢ်စံးနံၣ်လူၤနံၣ်,ဒ်ခုၣ်အဲနံၣ်ယုၣ်ခါၣ်စးတဖုအသိး
 လၢတၢ်ကလဲၤထံၣ်လိာ်သးဒီးအဲကလံးပဒိၣ်လၢထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးအတၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲက့ၤထံၣ်လိာ်ဘၣ်က့ၤသးဒီးအဟံၣ်ဖိယီဖိ
 ဖဲဝုၢ်လိဒိၣ်အခါအဖိခွါစီၤမဲးခါၣ်သံၤမိၤဒီးအိၣ်
 (၁၉)နံၣ်ဒီးအဖိမုၢ်နီၢ်သဲလံမၤကွံာ်အိၣ်(၁၇)နံၣ်,
 ကဲထီၣ်မုၢ်လိာ်ဘိဖိဒီးခွါလိာ်ဘိဖိခံၣ်လၢာ်လံ.
 အဝဲကွံာ်နီၣ်က့ၤအဖိခံၣ်န့ၣ်တဘၣ်လၢဘၣ်.ဖိ
 ခွါဒိၣ်စီၤမဲးခါၣ်ဒိၣ်တၢ်အနီၢ်ဖးထီ,အသးတစဲ
 လၢကီၢ်ပယီၤထံၣ်ရူၢ်ကီၢ်သးတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဘၣ်,မ့

မ့ၢ်တခီအသးဖဲဒိၣ်ဒုၣ်တၢ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်ဖဲတပၤလၢအမုၢ်ဝဲကွံးစံတၢ်သံကျဲတၢ်သ့ၣ်ဝံၣ်သး
 ဆါ(Jazz music)ဒီးကျဲးစးဝဲလၢကကဲထီၣ်ဘၣ်ပုၤဂဲၤကလံၣ်ဘါလဲး:(ballet dancer)

န့ၣ်လီၤ.အဖိမုၣ်ဖိနီၣ်သဲလ်မၤကွံၣ်စ့ၢ်ကိးတယံၣ်ဘၣ်ကမၤတၢ်အၢၣ်လီၤအီၣ်လီၤတၢ်အိၣ်သံအိၣ်
မံးဒီးပှၤဖိလဲၣ်နံၣ်ကလုာ်အသုးခိၣ်ဖိတဂၤလၢကဒီးတုၤဒီးဖျိသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.စီၤဘးအူကွံၣ်ဟး
ထီၣ်လၢကီၢ်ပယီၤဖဲၤ၁၉၄၆န့ၣ်လီၤယူၤလံ ၂၉သီအနံၤ,လဲၤထံၣ်လိာ်တဲသကိးတၢ်ဒီးကိတိာ်
ခိၣ်ကျၢၢ်ချံးမ့းအဲးတလံၣ်အပဒိၣ်ပပှၢ်ခၢၣ်စးတနီၤဒီးအိၣ်ဝဲဖဲကီၢ်အဲကလံးလွံၢ်လါဝံၤဟဲက့ၤ
ကဒါဆူကီၢ်ပယီၤဖဲလါနီၤဝဲဘၣ်လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးစီၤဘးအူကွံၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်အဖိမုၣ်သဲလ်မၤရံၣ်စ့ၢ်(ကွံၣ်)ကွဲးက့ၤဝဲလၢအလံာ်တၢ်ကွဲးပူၤတ
တီၤန့ၣ်ကွဲးဝဲဒ်အံၤ-

“တၢ်လၢယပါန့ၣ်မ့ၢ်ပှၤလိာ်ကွဲးဖိလၢအဖျဲးတဂၤလီၤ.ဒီးကသ့ၣ်သ့,ပှီၢ်ထံသ့,မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးကညီ
ဖျၢၣ်ထူကရၢပှၤထူဖျၢၣ်ထူဖိတဂၤလီၤ.တၢ်လၢအလိာ်ကွဲးမ့ၢ်ကတၢၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လိာ်ကွဲးတီၢ်
(galf)န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီလၢယနီၢ်ဆံးဆံးခါယဆုၣ်နီၤလၢတၢ်ပျီနံၤဒီးကွၢ်ယပါလိာ်ကွဲးတီၢ်
(galf)န့ၣ်ယသ့ၣ်နီၣ်ဒံးအီၤတုၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.ယပါတုၤထီၣ်ဝဲတၢ်လိာ်ကွဲးအ
ဒးတကဆူးဖဲပဟံၣ်ကပၤလီၤ.အဝဲသိၣ်လိန့ၢ်ယကွီလၢတၢ်တမဲးစုလီၤ.

ယအဲၣ်ဒီးတဲပှးယပါအတၢ်ဟ်သးအဂ့ၢ်တမဲးလီၤ.ဘၣ်တဘျီပ
အိၣ်လၢဝဲကလီ(ယိၤဒိၣ်ကီၢ်ဖဲၣ်)ပကွီပျၢ်ပဟဲက့ၤဟးဆူပဟံၣ်
လီၤ.တၢ်တနံၤန့ၣ်ယကွီထိလိာ်အသးဒီးအသကိးပှၤကွီဖိလၢကွီ
အယိအမဲာ်သၣ်ထီၣ်လုးထီၣ်လါလီၤ.မ့ၢ်ဟါခိၣ်ကွီပျၢ်ယပါထံၣ်ယ
ကွီမဲာ်သၣ်ထီၣ်လုး ဒီးအဝဲသံကွၢ်ယကွီ,
“ဖိခွါနမဲာ်သၣ်ထီၣ်လုးထီၣ်လါဘၣ်မနုၤလဲၣ်”
ယကွီတဲက့ၤအီၤ,
“ပအ့ၣ်လိာ်ပသးလၢကွီလီၤ”
ယပါသံကွၢ်ကဒီးအီၤ,
“နသကိးလၢအထိနၤတဖၣ်အတၢ်အိၣ်သးမၤသးဒ်လဲၣ်”
ယကွီတဲဆါက့ၤယပါ,
“အဝဲသ့ၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါန့ၢ်ယၤတခိဒံးလီၤ”
ယပါတဲက့ၤအီၤ,
“ဖိခွါ-တိၢ်နီၣ်ယာ်,တၢ်လၢပကီၤသ့ၣ်ကီၤသးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လၢပှၤမၤတရီ

တပါပုၤန့ၣ်ပတဘၣ်တူၢ်အိၤဘၣ်.ပကဘၣ်တြီတဒၤလီၤပသးလီၤ”
အဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ယပါပါအတၢ်ဟံသးလီၤ.

ဒီးလၢအတၢ်ကွဲးအဂၤတခါအပူၤတတီၤန့ၣ်ကွဲးဝဲဒ်အံၤ, “..ဖဲပဘၣ်အိၣ်လီၤဖးဒီးပဟ်အခါ
ယထံၣ်ဘၣ်ယမိၢ်ဘၣ်ကွၢ်လုၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ပုၤလၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအပူၤန့ၣ်ယသးဆါယပါဒိၣ်မးလီၤ.
ဘၣ်ဆၣ်ဒီးလၢခံ,န့ၣ်လါတၢ်ဆၢကတီၢ်တဖၣ်လဲၤပူၤကွံာ်ဖးယံာ်မးယသ့ၣ်ညါဘၣ်က့ၤယဟ်
အတၢ်အဲၣ်ဘၣ်အပူၤကလုာ်အတၢ်ဟံသးအဂ့ၢ်,ယဟ်အတၢ်ဂဲၤလိာ်ဟ့ၣ်လီၤအသးလၢအပူၤ
ကလုာ်အဂီၢ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်,ဒီးယထံၣ်ဘၣ်ကဒီးလၢအပူၤကလုာ်ကညီဖိတဖၣ်အဲၣ်
ဘၣ်အိၤဟံဒိၣ်ဟံထီၣ်အိၤအဂ့ၢ်တဘျီမးဖဲန့ၣ်ယန့ၢ်ပဟ်က့ၤယပါန့ၣ်လီၤ”

ဘၣ်ယးဒီးစီၤဘၣ်အူက့ၢ်အဂ့ၢ်န့ၣ်အဖိခွါစီၤမဲးခါၣ်ကွဲးက့ၤဝဲလၢအတၢ်ကွဲးပူၤတတီၤဖဲဝဲဒ်
အံၤ-

“ယပါန့ၣ်အနီၢ်ထီၣ်ယိၣ်ဒိၣ်ယိၣ်ဒီးပးစုမ့ၢ်ဒိၣ်လီၤ.ထီၣ်ဘိန့ၣ်အဝဲအိၣ်ဒၣ်ကဆဲးကဆိဒီးအခိၣ်
ဆူၣ်န့ၣ်ခွဲဘျးဝဲဆူအချၢထီၣ်ဘိလီၤ.အဝဲမ့ၢ်ပုၤလၢအဒိၣ်တၢ်လီၤပိာ်ခွါတဂၤ,အိၣ်ဒီးတၢ်နံၤက
မ့ၢ်ထီၣ်ဘိလီၤ.ယပါန့ၣ်အသကိးလၢထီၣ်ယုာ်ကိၣ်ဒီးအိၤ
လၢခဲတြးဖှၣ်စိမိၤတဖၣ်ကိးဒၣ်အိၤလၢ-ဖရဲး(ဒ)အဲ
လၢနီၢ်(Fred Allen)လီၤ.ယပါန့ၣ်ထီၣ်ဘိဘၣ်ထီၣ်ဟံ
ဝဲဒီးမဲာ်ကးလၢအမဲာ်သၣ်လီၤ,ဘၣ်ဆၣ်လၢတၢ်ဂီၤပူၤ
န့ၣ်ယထံၣ်ဘၣ်လၢအဝဲတထီၣ်ဟံဒီးအမဲာ်ကးဘၣ်
အယိလီၤကဲလၢဖျါလီၤဆိဘၣ်ယၤတဖဲဖိလီၤ.အဝဲ
မ့ၢ်ပုၤဟဲလီၤစၢၤလၢပုၤတၢ်အိၣ်တၢ်ယၤ,အိၣ်ဒီးတၢ်
ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့,အိၣ်ဆိးကူကၤတၢ်ကဆဲးကဆိ,ဒီး
မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ဟံသ့ၣ်ဟံသးလဲာ်လဲာ်ထီၣ်ထီၣ်,အိၣ်ဒီးတၢ်နံၤန့ၣ်လီၤအသးတဂၤလီၤ

လၢယလီၢ်မံကပၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးပဟံၣ်ဖိယိဖိတၢ်ဂီၤတဘျီ,တၢ်ဂီၤအံၤပဒိယဟ်အိၤလၢပအိၣ်ဒီး
ဖဲအံၤဒၢၢ်တြး(Eden bridge)အခါန့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်ဂီၤပူၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲပဒိဖိမိၢ်ဒိဖိပာ်သၢက,ယ
ပါယမိဒီးယၤလီၤ.ယမိဆၢထၢၣ်ဖိၣ်ဟံဒီးလုၣ်ဆိၣ်ဖိလၢယအိၣ်လၢအပူၤတခိၣ်,ယပါတခီ
ဆၢထၢၣ်လၢယမိကပၤခါၣ်ဟံဝဲဒီးခိၣ်သလုာ်,ကၤဒီးဆုကၤရှၢးအဝါ,လၢအဆုကၤရှၢးအ
ဖိခိၣ်န့ၣ်ကၤကထၢထီၣ်ဝဲဒီးဆုကၤခိးအသူအိၣ်ဒီးအခါလၢဖးထီၣ်,လၢအစုလီၤတခီဖိၣ်ဟံ

ဝဲဒီးခိန်မိာ်သဒါမုာ်တဘျီကွာ်တၢ်ဆူခဲမရၢ်တၢ်ဂီၤဒါအအိၣ်လိၤလိၤန့ၣ်လီၤ.ကူဝဲဖျိၣ်ခဲခိၣ်ဖှၢ်,သိးယၢ်ဝဲဒီးခိၣ်ဖျိၣ်ဖးထီတုၤလၢအခိၣ်လုာ်ခိၣ်ဖိလၢ်,သိးယၢ်ဝဲဒီးခိၣ်ဖဲးတၢ်ဘျီအလွာ်ဃးန့ၣ်လီၤ.ယၢ်အတၢ်အိၣ်ဖျါန့ၣ်မုာ်ဝဲပုၤဒိၣ်တၢ်လီၤပိာ်ခွါဒီးနကွၢ်အီၤဖျါဂ့ၤဒိၣ်မးလီၤ.ဖဲန့ၣ်အခါယၢ်အသးကအိၣ်ဒဲးဒဲးထဲခဲဆဲးဘျီတဖဲးဖိလီၤ.ဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဂီၤဖိတဘျီခဲအံၤမုာ်လၢအန့ၣ်ယၢ်လါအါလံအယိကသံၣ်ထံတဖၣ်စ့ၢ်ကီးလီၤတကျိးကွံာ်ဝဲတနီၤလံလီၤ.

ယၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးအသိတုၤဖိတဖျါဘၣ်ဆၣ်ယတထံၣ်လၢအဂ့ၢ်ဝဲနီတဘျီဘၣ်.ဘၣ်ဆၣ်ဖျါလၢအသးစဲဒီးတၢ်ဒုတၢ်အူကစီဒီလီၤ.ဘၣ်မနုၤအယိလဲၣ်န့ၣ်ဖဲပအိၣ်ဒဲးလၢခုၣ်ဝုး(Kings wood)အခါအဝဲဆုၤယၢ်ဆူသံကျဲးစဲၤဒွဲတၢ်မၤလိကိအယိလီၤ.ဖျါဘၣ်ယၢ်လၢအဝဲမုာ်ပုၤတဂၤလၢအိၣ်ဆိးကူကၤတၢ်ကဆဲးကဆိ,အိၣ်မူလၢတၢ်အိၣ်မူအပတီၢ်ထီအယိအသးစဲဝဲဒီးစဲၤဒွဲပီညါ,တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤယတနၢ်ဟူအဝဲတဖျါထီၣ်ဝဲလၢပမဲာ်ညါနီတဘျီဘၣ်.

ယၢ်န့ၣ်တမုာ်ပုၤအသးစူၤလၢကဘၣ်သိၣ်လိန့ၢ်အဖိအလံာ်တဂၤဘၣ်.အမုာ်သိၣ်လိန့ၢ်ယလံာ်န့ၣ်လီၤကံာ်ဒဲးပုၤဒီးကသ့ၣ်ဖိလၢအထုးတၢ်ယၢ်ကသ့ၣ်အပျံးယံးယံးဒီးဖျါဆါကသ့ၣ်အခဲလၢနီၣ်တီၢ်ဒီးမၤအကသ့ၣ်ယုာ်တၢ်ချ့ချ့အသိးန့ၣ်လီၤ.ယၢ်န့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒဲးဆိၣ်ထွဲဒီးသိၣ်လိန့ၢ်ယၢ်လၢတၢ်ဒီးလ့ၣ်ယီၢ်,တၢ်ဒီးကသ့ၣ်,တၢ်ပိာ်ထံဒီးတၢ်တမဲးစု(boxing)အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.မုာ်သိၣ်လိန့ၢ်ယၢ်တၢ်တမဲးစုအခါန့ၣ်မုာ်လၢယနီၢ်ဆဲးအယိအဝဲဘၣ်ချဲးလီၤအခိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လိၤမုာ်ဒဲးသိးအနီၢ်ကဖျါလီၤဒီးအမဲာ်သၣ်ကအိၣ်ယူယူဒီးယမဲာ်သၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.မုာ်လၢအဝဲဘၣ်ချဲးလီၤအခိၣ်အယိအဝဲသးထီၣ်သးလီၤအသးချ့ချ့တန့ၢ်ဘၣ်ဒီးယထီဘၣ်အနါဒုသ့ၣ်လီၤအခါန့ၣ်အဝဲကွၢ်ယၢ်အသးခုဝဲဒီးဟ်ကဖၤလၢအသးလၢယယိန့ၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်အနီၢ်ကစၢ်တခီတကျဲးစးကီးလိအသးတုၤလၢကကဲထီၣ်ဘၣ်ပုၤဂဲၤလိၣ်ကွဲတၢ်ဖိလၢအဖျိးစိတဂၤအပတီၢ်နီတဘျီဘၣ်.

တၢ်လၢယၢ်န့ၣ်မုာ်ပုၤတဂၤလၢအိၣ်ဒီးအတၢ်ဂုာ်ကျဲးစး,တၢ်သးစွံကတုၤတဂၤလီၤ.တၢ်လၢအသးလီကဲထီၣ်ဘၣ်သးဝဲတခါန့ၣ်ကျဲးစးမၤဝဲတုၤလၢအကဲထီၣ်ဘၣ်ဝဲတစုန့ၣ်လီၤ.ဒဲးသိးဒီးကထီၣ်ဘၣ်ကိဆူခဲတြးဖှၢ်စိမိာ်(Cambridge University)ကန့ၢ်အဂီၢ်ဘၣ်ကျဲးစးမၤလိန့ၢ်ဝဲလးတံကျိာ်လၢယုလါအတီၢ်ပူၤန့ၢ်ဝဲဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်မုာ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အကံာ်အစီအိၣ်ထဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.ဒဲးတၢ်ဟ်ပနီၣ်ယၢ်ဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်အသိးဘၣ်မၤလိဖျိထီၣ်ဝဲတၢ်

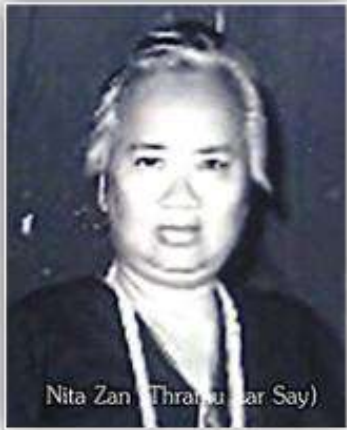
ဘျာသဲစးပိညါလါကိမံဟူသၣ်ဖျါလါဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ပတီၢ်,ခဲတြးဖှၣ်စိမိဒီးဖျိထီၣ်ဝဲလါအပတီၢ်ထီၣ်ဘးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အုၣ်ကီၤအဂ့ၤကတၢၢ်တခါလါအနၤတၢ်ကတီၤကိၣ်ဒီးတၢ်ဘျာသဲစးပိညါထဲလဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့,အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးအတၢ်ဟ်သးကျါမုဆုၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်ဒုးကဲထီၣ်တၢ်မၤနၤဖးဒိၣ်တမံၤလါအတၢ်အိၣ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်ယၢ်အံၤတမ့ၢ်ပှၤတကၤလါအဘျးလီၤသးလၢ်ဆၢလၢ်ကတီၢ်လါအတၢ်ဖံးတၢ်မၤဖးဒိၣ်အပူၤလါအပဲၤဒီးတၢ်လီၤကၢၣ်လီၤကျါတကလုၢ်အသိးန့ၣ်ဘၣ်.အဝဲမ့ၢ်ပှၤလါအိၣ်မူရလိၣ်သးဒီးအတံၤသကိးတဖၣ်လါတၢ်သ့ၣ်ဖှံသးညီအတၢ်အိၣ်မူပှၤတကလုၢ်န့ၣ်လီၤ.လါအတၢ်အိၣ်ကသုၣ်ဆၢကတီၢ်ခါန့ၣ်အါဒၣ်တက့ၢ်အဝဲလဲၤဂဲၤလိၣ်ကွဲတီၢ်(golf)လဲၤဂဲၤလိၣ်ကွဲဘံလံယဲး(billiards)ဒီးအသကိးတရူးပှၤထူးပှၤတီၤဒ်သိးအီၤတဖၣ်န့ၣ်လါတၢ်လိၣ်ကွဲအလီၢ်န့ၣ်လီၤ.ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဝဲဒၣ်တဘျီယၢ်အတၢ်အိၣ်မူအတၢ်အိၣ်ဖျါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်ခဲအံၤဟီၣ်ခိၣ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခဲဘျီတဘျီအတၢ်တတၢ်တနါတဖၣ်ဆိတလဲကွဲဝဲပဟံၣ်ဖိယီဖိအတၢ်အိၣ်မူအဘျီအတီၢ်ခဲလၢ်ခဲဆုလံလီၤ.

စီၤဘးအူက့ၢ်အတၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယီခဲဆိတဆိ

၁၉၄၅န့ၣ်ဘူးကကတၢၢ်တၢ်ဒုးဖးဒိၣ်ခဲဘျီတဘျီဝံၤယပၣ်ဂ့ၤက့ၤအခဲဒီးအဲကလံးဟဲက့ၤန့ၣ်လီၤပၤကဒီးတၢ်ခဲဘျီတဘျီဆူကီၢ်ပယီၤလီၤ.ဖဲန့ၣ်ပှၤပယီၤဖိထံၣ်ဂျီကီၢ်သဲးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလါသုးခိၣ်ကျါအိၣ်ဆါအတၢ်တီခိၣ်ရိၢ်မဲအဖိလၢ်န့ၣ်ယုထီၣ်ဝဲလါကမၤန့ၢ်ကီၢ်ပယီၤတၢ်သဘျ့လါအဲကလံးပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.ကညီဖိတဖၣ်ဘၣ်လဲၤခီဖျိတူၢ်ဘၣ်တၢ်အါအါသီသီလါကီၢ်ပယီၤတၢ်သဘျ့သုးမ့ၢ်(BIA)အတၢ်မၤသံမၤဝီ,မၤအါမၤသီတၢ်ဆုၣ်မဲၣ်ကဲၤမဲၣ်ဖဲက့ပၣ်စီၤခါအယီ,အဝဲသ့ၣ်ပျံၤဝဲလါတအိၣ်ဘၣ်ဖုးဒီးသးသမူအတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘါလါပယီၤပဒိၣ်အတၢ်ပၤဖိလၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.လါတၢ်န့ၣ်အယီကညီဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးကရၢကရိထီၣ်သးလါထံၣ်ဂျီကီၢ်သဲးဂ့ၢ်ဝီဒီးမၤတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်,ဆါတၢ်ယုထါထီၣ်ဝဲစီၤဘးအူက့ၢ်ဒီးအခါၣ်စးတဖုလါကလဲၤထံၣ်လိၣ်ကတီၢ်တၢ်ဒီးအဲကလံးပဒိၣ်လါကယုထီၣ် “ကညီကီၢ်ဖဲၣ်လီၤဆိ” လါကအိၣ်လါအဲကလံးတၢ်ပၤအဖိလၢ်(British Commonwealth)အဂီၢ်လီၤ.

ကညီထံၣ်ဂျီကီၢ်သဲးတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်ဟ်ဖှိၣ်ထီၣ်သးတပူၤယီဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲခ့ၣ်အဲနဲယုၣ်ကညီဒီကလုၢ်စါဖှိၣ်ကရၢဒီးဟ်ဝဲကရၢအံၤအဝဲလီၢ်ခိၣ်သ့ၣ်ဖဲစီၤဘးအူက့ၢ်အဟံၣ်,အိၣ်ဖဲဝဲ

Nita Zan (Thrauhwar Say)

တကူ၊ စါခွီကဝီဒိုင်(စမ်းချောင်း) နှင့် လီ.ဖဲ နှင့် နီနံထိုင် (Nita Zan) လာအမှဲဝဲစံညိုကွီဒိုင်အူဇော်အဖိမုန်၊ ဟဲမေစာဝဲစီဘး အူကွံအရူတုတ်ဖံးတံးမေအတ်ရဲတ်ကျဲတဖန်၊ ဒီနုတ်ကွဲးနီနံ ကွဲးယါတဖန်၊ မေစာဝဲဒေးတံးဖံးတံးမေလါအလိုင်တဖန် နှင့် လီ. လါတံးဖံးသကိးမေသကိးအတ်ရဲလိုင်သးအိုင်ဘူးအိုင်တံးတံး ဘန်ထွဲအဖိခိုင်၊ တံးဆါကတီယံထိုင်ဒီးလါခံကထိုင်တံးအိုင်၊ တံးနုတ်ပင်လိုင်သးလါအဝဲသုန်ခံဂါအဘိုင်စါအါထိုင်အါထိုင်ဒီး အကတါ နှင့် အဝဲသုန် နှင့် ဘန်လိုင်ကွဲးအသးဖဲ၁၉၄၆ နှင့် နှင့် လီ. ဒီး ပုလါအဒီးတုဒီးဖျီအဝဲ သုန် နှင့် မှဲဝဲသရဲဒိုင်မိုင်ဘူးလါနီနံတံးမျါယွဲဂါပိညါလံးစီဆုံကွီ နှင့် လီ.

နီနံထိုင်ဇော်မှဲဝဲစံညိုကွီဒိုင်အူဇော်ဒီးသးပုလါနီသုခုန်အဖိမုန်. အဒီပုဝဲခဲလါအိုင်ယု ဂါဒီးအဝဲမှဲဖိမုန်ဝဲကိ၊ မေလိဘန်တံးလါအမဲရကါဘျဲထံအဲကလံးပိန်မုန်တီထီကွီ (Am erican Baptist English Girl High School) ဖဲဝဲမိုင်လဲမုန်ဒီးဖျီထိုင်ဝဲဖုန်စီမိကွီဒီး နှင့် ဘန်ဒဲကရံခဲခါ (Bachelor of Arts) ဒီးလါတံး ကူနီဘန်ကူနီသုတပါ (Bachelor of Education) နှင့် လီ. အဝဲမှဲပုဟဲလီစါလါပုတံးအိုင်တံးယါ၊ ပုအိုင်ထူအိုင်ယွဲဒီးပု ကူနီဘန်ကူနီသုအစါ နှင့် လီ. နီနံထိုင်မှဲပုလါသုဂဲသးဝါ၊ ပုအိုင်တံးဘုန်တံးဘါဒီးမှဲပိန် မုန်လါအကဒုလီတံးတဂါလီ. အဝဲသုန်ဖျီသးဝဲဒီးကုအိုင်ကုဆိးဝဲဆူအပင်ပိုင်အူဇော် အဟံးအိုင်လါနီနံတံးမျါ နှင့် လီ.

ဖဲ၁၉၄၉ နှင့် လါမှဲ (၂၂) သီ၊ နီနံတံးမျါဝဲ လါကွံဆူဒိုင်ဒါပယီသးမှဲဒိုင်စုပုတဘျီ ခုန်အဲနီယုခိုင်နီတဖန်ဘန်ဂုကွံအခံ ဆူတီအူ၊ မိခံဒီးလါခံကတံးဆူဖန်ပုန် နှင့် လီ. နီနံထိုင်လဲပိန်ထွဲအဝါသးဘိစီဘး အူကွံအခံ၊ ဖိလိုင်စုဒီးမေစါဆိုင်ထွဲကညီ တံးပင်ဆါတံးဖံးတံးမေဒဲကီခိုင်အမါတဂါအသိး နှင့် လီ. အဝဲဘန်ဟံးမူဒါလါရူတုဝဲဒေး တံးဖံးတံးမေဒီးလါဆိဒိုင်တံးလါ “ ကီသုလုတံးရဲလါတံးကလုသန့ ” အတံးမေ နှင့် လီ.

ဖဲ၁၉၅၀နံၣ်လါအိကးၣ်(၁၂)သီအဝါသးဘိကီၣ်ခိၣ်စီဘးအူကွံလုၢ်ထီၣ်ကွံၣ်အသးသမူလါထံကီၣ်ဒီးပုၤကလုၢ်ဂီၢ်ဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၣ်အဝဲမၤစၢၤဒီးတၢ်လၢတၢ်ပၢၢ်ဆါအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတတၢ်တတီၤဝံၤလၢခဲအဝဲခီယီၤဆူကီၣ်တဲၣ်ကီၣ်ဒီးလဲၤအိၣ်လဲဆိးက့ၤဝဲဖဲမုၢ်ယုၢ်ဝုၢ်ပူၤလၢပုၤကညီဖိအကျါ,မၤက့ၤတၢ်အိၣ်ဖိၣ်တၢ်သးခုကစီၣ်အတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ.အဝဲဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဖိၣ်ယဲကီၣ်ဒီးပုၤအါဂၤသ့ၣ်ညါက့ၤဒၣ်အီၤလၢ “သရၣ်မုၢ်လါစ့” တုၤအသံကွံၣ်ဝဲဖဲ၁၉၈၇နံၣ်တစုန့ၣ်လီၤ. နီၢ်နံထံၣ်ဇၣ်(ကိး)သရၣ်မုၢ်လါစ့(ကိး)နဝီၣ်ကွါနီၣ်ဝီစကူနီၣ်(အမံၤလၢကီၣ်တဲၣ်ကျိၣ်)အံၤအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ၁၉၁၄နံၣ်လါယူၤလံ(၁၃)သီ,ဒီးမံမုၢ်က့ၤဝဲလၢခရံၣ်ပူၤဖဲ-၁၉၈၇နံၣ်လါမ့ၤ(၁၃)သီအနံၤလၢကံၢ်မဲတၢ်ဆါဟံၣ်ဖဲအသးအိၣ်(၇၃)နံၣ်ဆါကတီၢ်,လၢဒၤလီၢ်ခဲနံၣ်စၢၣ်တၢ်ဆါန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးမိၢ်နံထံၣ်(သရၣ်မုၢ်လါစ့)အဂ့ၢ်န့ၣ်စီဘးအူကွံဖိမုၢ်နီၢ်သဲလ်မၤကွံ,လၢအတၢ်ကွဲးတခါအပူၤန့ၣ်အဝဲကွဲးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲအတၢ်ဟ်သးဒ်အံၤ, “ဒ်ယမုၢ်စီဘးအူကွံအဖိမုၢ်တဂၤလၢအထီၣ်ဖိယၤဒီးအမါအခိၣ်ထံးတဆိလၢအမုၢ်ယမိၢ်ရဲနံၣ်ခဲးဘ်(Renee Kemp)အသိး,လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖဲယဖးဘၣ်ယဲစီၤစဝဲစၢၣ်(နီၢ်နံထံၣ်အပုၢ်သဒါ)အသးသမူအဂ့ၢ်တၢ်ကွဲးအခါန့ၣ်ယနၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်အါမံၤဒီးဟ့ၣ်ယၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢယသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ်က့ၤယပုၤဟံၣ်ဖိယီဖိခိၣ်ချါတဖူၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.နီၢ်နံထံၣ်ဇၣ်(Nita Zan)ထီၣ်ပုၤက့ၤဒီးယပၢ်လၢအမုၢ်ပီၢ်ရီၤဒီးခိၣ်နၢ်လၢအဒုးတၢ်လၢတၢ်တီတၢ်တြၢ်လၢအပုၤကလုၢ်အဂီၢ်,အဝဲဟ့ၣ်ယပၢ်လၢတၢ်တီစၢၤမၤစၢၤဒီးအိၣ်မူယုၢ်ဒီးယပၢ်လၢတၢ်ကီတၢ်ခဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤအဆါကတီၢ်တဖၣ်တုၤလၢယပၢ်သးသမူကတၢ်တစုန့ၣ်လီၤ.ပုၤကိးဂၤဒီးအဲၣ်ဘၣ်အီၤဒီးသ့ၣ်ညါအီၤဒ် “မိၢ်နံထံၣ်” တဂၤအသိးန့ၣ်လီၤ.”

(ဖဲ၂၀၁၁နံၣ်လါဒဲၤဖဲဘၣ်ယက့ၤဟးဆူကီၣ်တဲၣ်ကီၢ်အခါယလဲၤဆူမုၢ်ယုၢ်ဝုၢ်ဒီးလူၤယုသ့ၣ်ညါကွဲးနီၣ်ကွဲးယါက့ၤသရၣ်မုၢ်လါစ့(ကီၢ်ခိၣ်မုၢ်မိၢ်နံထံၣ်)အဂ့ၢ်အကျိၣ်တနီၤလၢပုၤမၤသကိးဘၣ်တၢ်ဒီးအီၤတဖၣ်အအိၣ်လီၤ.ဒီးယလဲၤဟးကွၢ်တၢ်ဆူအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလီၢ်ဖိၣ်ယဲကီၣ်ဟံၣ်ဖွဲ,ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ခိၣ်လီၤ.ယဒိဟ်တၢ်ဂီၤလၢဘၣ်ထွဲဒီးအီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ဆါကတီၢ်မုၢ်အိၣ်ဒီးယၤန့ၣ်ယတီၢ်ဟ်လၢယကကွဲးက့ၤပမိၢ်လၢလုၢ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်,လၢပုၤသ့ၣ်ညါအဂ့ၢ်စ့ၤဒိၣ်မး,ကီၢ်ခိၣ်မုၢ်မိၢ်နံထံၣ်(သရၣ်မုၢ်လါစ့)အသးသမူတၢ်လဲၤခီဖျိအဂ့ၢ်လၢယသ့ၣ်ညါအီၤတနီၤန့ၣ်လီၤ.တံနိ-သဝီတါ)

စီးဘားအုကွံအဖိခဲလက်အိပ်ဝဲ(၃)ဂါ,အပိန် ခွါတဂါဒီးအပိန်မုန်ခံဂါလီ.အဖိခွါမုန်ဝဲစီး
 ဝဲးခါဂ်သံးစီးဒီးအဖိမုန်မုန်ဝဲနီၢ်သဲလ်မာကွံလီ.ဒီးအဖိမုန်လၢအဝဲတဂါန့ၢ်မုန်သရၣ်မုန်
 နီၢ်ထံမုန်န့ၢ်လီ.အဖိခွါဒိၣ်စီးဝဲးခါဂ်သံးစီးဒီးအဖိမုန်နီၢ်သဲလ်မာကွံအဟံၣ်ဖိယီဖိအိၣ်
 လၢကီၢ်အုကလဲန်ဒီးမုမုန်အဖိမုန်ဆံးသရၣ်မုန်နီၢ်ထံမုန်တခီလဲ.အိၣ်ဝဲလၢကီၢ်အမဲရကါ,အ
 ဒံယါနါကီၢ်ဝဲၣ်,ဝုၢ်ဖိးဝုန်
 (Fort Wayne, Indiana
 State)ဒီးအဟံၣ်ဖိယီဖိ
 န့ၢ်လီ.အဖိခွါဒိၣ်စီးဝဲး
 ခါဂ်သံးယီၤဒီးသံကွံဝဲဝဲ
 ၂၀၀၆န့ၢ်,ဖဲကီၢ်ခဲနဒါ,
 ထိၤရါန်ထိၤဝုၢ်,လၢခဲန်စၢၣ်တၢ်ဆါန့ၢ်လီ.မုမုန်ခဲအံၤအဖိမုန်ဖိခွါသၢဂါလက်လဲ.ပူၤကွံၣ်
 ဟီၣ်ခိၣ်ကိးဂါဒီးလံ. တအိၣ်မူနီတဂါလၢဘၣ်.

စီးဘားအုကွံဒီးထံရှုၢ်ကီၢ်သဲး

၁၉၄၂န့ၢ်ယပၣ်သုးတဖၣ်ဟဲန့ၢ်လီ.ဆူကီၢ်ပယီၤပူၤအခါ,စီးဘားအုကွံအတခွါပဒိၣ်စီးပုၢ်
 သၣ်လၢအမုန်ဘျီဒိၣ်ခါဂ်စးတဂါန့ၢ်ပယီၤသခ့ၣ်တဖၣ်ဖိၣ်မၤသံကွံၣ်အီၤဆူၣ်မဲၣ်ကဲၤမဲၣ်
 ယုၣ်ဒီးအဖိအမါဟံၣ်ဖိယီဖိခဲလက်ဖဲဝုၢ်မ့ၢ်မုးအနီၢ်ကစၢ်အဟံၣ်ပူၤဖဲ၁၉၄၂န့ၢ်လါမုၤ(၂၆)သီ
 အနံၤန့ၢ်လီ.တၢ်အံၤဒုးကဲထီၣ်တၢ်သးဆါ,တၢ်သဘံၣ်ဘုၣ်,တၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂုၢ်အါထီၣ်လၢကညီ
 ဒီးပယီၤအဘၢၣ်စၢၤန့ၢ်လီ.လၢတၢ်န့ၢ်အယီၤစီးဘားအုကွံစးထီၣ်န့ၢ်လီမၤဘၣ်ထွဲက့ၤအ
 သးဆူထံရှုၢ်ကီၢ်သဲးပူၤဒီးကျဲးစးကျဲးမၤဘၣ်လိာ်ဖိးဒုစၢၤက့ၤတၢ်ဂုၢ်ကီတဖၣ်လၢကညီဒီးပ
 ယီၤအဘၢၣ်စၢၤန့ၢ်လီ.

စးထီၣ်လၢ၁၉၄၅န့ၣ်အဝဲန့ၣ်လီၤမၤထံၣ်ဂၢၢ်သဲးတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးတုၤလၢ၁၉၅၀န့ၣ်အဝဲလုာ်ထီၣ်ကွံာ်အသးသမူတစုမူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢအဖီၣ်ထီၣ်မၤတၢ်ဘၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ -

၁. ကရၢခိၣ် (၂)- (KSSC ကညီတၢ်ရုလိာ်မုာ်လိာ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ) ၁၉၄၅ န့ၣ်.

၂. ကမံၤတံာ်ပုၤပၤစု (၂)- (KCO ကညီလိာ်ခၢၣ်သးကရၢ) ၁၉၄၅န့ၣ်.

၃. ကိတိာ်- (စၢၣ်ဟူဘါရဲးစံအစီၤခါကိာ်ပယီၤပဒိၣ်) ၁၉၄၆န့ၣ်.

၄. ကရၢခိၣ်- (KNU ကညီဒီကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၢ) ၁၉၄၇န့ၣ်.

၅. ကိတိာ်ခိၣ်ကျၢၢ်- (ကိာ်သူလုၤပဒိၣ်) ၁၉၄၉န့ၣ်လၢယုၤ၁၄သီ.

၆. သုးခိၣ်ကျၢၢ် - (ကိာ်သူလုၤသုးတၢ်ပၤ CAS-K)၁၉၄၉န့ၣ်,လါစဲးပထုဘၢၣ်၂၀သီ)

ကိာ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံာ်မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအသးကညီတၢ်သုအိၣ်ဒီးတၢ်ဒိသုၣ်ဒိသးလၢပုၤဖိၣ်ဖိယာ်ဖိတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.ပုၤလၢအဟဲဒီးလဲမၤအိၣ်အစံာ်တဖၣ်အဝဲတယုဆူၣ်စံာ်လဲဘၣ်. တၢ်ကိတိာ်ခဲမ့ၢ်အိၣ်ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်အီၤန့ၣ်သးမုာ်တူၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်လီၤ. အဝဲတဟ်ဒိၣ်ဟ်ထီၣ်လီၤအသးလၢအတၢ်အိၣ်မူအပူၤဘၣ်.အိၣ်မူဒၣ်ဒ်ပုၤပတီၢ်မုာ်ဖိပုၤမုာ်ဆ့ၣ်မုာ်ဂီၤတဖၣ်အသိးလီၤ.ဘၣ်တဘျီဖဲ၁၉၄၈န့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်အဝဲလဲလီၤကရၢကရိကညီကမျၢၢ်တဖၣ်ဆူမိမုးကိာ်ရၢၣ်လးပိးတၢ်ကိာ်ဆၣ်,ထံၣ်ပုၣ်ကဲသဝီဒီးအတံၤသကိးမၤကွမ်ထီၣ်အိၣ်,စီၤဟၣ်ထၢၣ်သၣ်မ့ၢ်,သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ပုၤကမျၢၢ်တဖၣ်အိၣ်ခိးသဂၢၢ်လီၤဟ်အဝဲသ့ၣ်အခိၣ်ဒီးဒါဒီးမိဒီးဖိတၢ်ဖိကွီၤ,ပိာ်ကျိၣ်အူကွၤဒိၣ်ဒိၣ်မုာ်မုာ်လီၤ.ကမျၢၢ်တဖၣ်ဆိမိၣ်ဟ်ဝဲလၢစီၤဘးအူကွံာ်မ့ၢ်ပုၤထူးပုၤတီၤဖျိထီၣ်ကွံာ်လၢကိာ်ချၢအိၣ်ဒီးအလီၢ်လၢသုးသ့ၣ်လၢကပီၤအယိကဟဲကူဟဲကၤဝဲဆူၣ်ဆူၣ်ဘ့ၣ်ဘ့ၣ်လၢဘျီဝဲအံၤလီၤ.တုၤမ့ၢ်စီၤဘးအူကွံာ်ဟဲတုၤတဘျီတမ့ၢ်ဒ်အဝဲသ့ၣ်ဆိမိၣ်ဟ်ဝဲအသိးဘၣ်.အဝဲဟဲကူကၤဒၣ်ဖျိၣ်ခံဖုၣ်ခိၣ်ဃးဃးကိာ်ဖိတဘ့ၣ်ဒီးဆုကၤစဖိးရှၢးစုဖုၣ်ဒ်ပုၤမုာ်ဆ့ၣ်မုာ်ဂီၤတဂၤအသိးအယိသဝီဖိတဖၣ်တၢ်လီၤကမၤကမၤဘၣ်အဝဲသ့ၣ်အသးန့ၣ်လီၤ.

စီၤဘးအူကွံာ်တမ့ၢ်ပုၤလၢအကွၢ်တၢ်လီၢ်တၢ်လၢ,တမ့ၢ်ပုၤလၢအကွၢ်ဒၣ်ထဲနီၢ်ကစၢ်အတၢ်ဘၣ်ဘျးအဂီၢ်တဂၤဘၣ်.တၢ်မ့ၢ်ဘၣ်ဘျးလၢအပုၤကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်အဝဲမ့ၢ်ဘၣ်တူၢ်ဆါသးဒီးတဂ့ၢ်လိာ်ဟးပလဲာ်ဝဲဘၣ်.ကညီဒီကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၢမၤတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖဲ၁၉၄၇န့ၣ်,လါမၤရှး(၂)သီအခါ,လၢတၢ်အိၣ်ဖိၣ်အပူၤကညီခၢၣ်စးခိၣ်န့ၣ်သးပုၤတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဟ်သးလၢက

ယုထိန် “ကညီကီၢ်စဲၣ်လီၤဆီ” ဆူအဲကလံးပဒိၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ဂ့ၢ်အံၤသးခိၣ်ကျၢၢ်အိၣ်ဆါထီဒါဝဲတံၣ်တံၣ်ဖျုဖျုလၢတၢ်အိၣ်ဖိၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.လၢတၢ်န့ၣ်အယိခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ခိၣ်နီၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်စီၤဘးအူကံၤလၢအသုတန့ၣ်လီၤဒီးယုထၢအသးအသီတဘျီလၢဘျီၣ်ခိၣ်တၢ်ယုထၢလၢတဂ့ၤ,မ့ၢ်တခီကဘၣ်ယုဟးထီၣ်ကွံၣ်လၢကိတိၣ်လီၤလၢအံၤ,လၢကကဲထီၣ်တၢ်ဆိၣ်သနံးပဒိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.လၢအပူၤကလုၢ်အတၢ်ဘၣ်ဘျးအဂီၢ်စီၤဘးအူကံၤတူၢ်လိာ်ဝဲကညီခိၣ်နီၣ်သးပှၢ်တဖၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အံၤဒီးဟးထီၣ်ကွံၣ်ဝဲလၢကိတိၣ်လီၤလၢန့ၣ်မ့ၢ်ကဆုလီၤ.

ဖေဖေ... ဝေဝေ... ဝေဝေ... (K.N.U) Keren National Union Party... အဂီၢ်အဖျၢၣ်သးအဖျၢၣ်ဝဲတံၣ်တံၣ်ဖျုဖျု (K.N.U.O) ဆိၣ်သးခိၣ်နီၣ်တဖၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်စီၤဘးအူကံၤတူၢ်လိာ်ဝဲကညီခိၣ်နီၣ်သးပှၢ်တဖၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အံၤဒီးဟးထီၣ်ကွံၣ်ဝဲလၢကိတိၣ်လီၤလၢန့ၣ်မ့ၢ်ကဆုလီၤ... (Ref: Maha Ya Zan Biography) မ့ၢ်တခီကဘၣ်ယုဟးထီၣ်ကွံၣ်လၢကိတိၣ်လီၤ

အဝဲမ့ၢ်ပှၢ်တဂၤလၢအဲၣ်ဘၣ်အပူၤကလုၢ်,အပူၤကလုၢ်အလၢကပီၤသုတဟးဂီၤတဂ့ၤအဂီၢ်မ့ၢ်ပှၢ်လၢအတူၢ်ဆါအသးနီၣ်နီၣ်န့ၣ်လီၤ.ပထံၣ်ဘၣ်ဖဲၣ်၁၉၄၈နံၣ်ထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးတၢ်ဂၢၢ်တၢ်ကျၢၤတအိၣ်ဘၣ်အခါ,ကညီသးစၢ်လၢအသ့ၣ်ဆူၣ်တန့ၣ်ပှၢ်(၁၉)ဂၤန့ၣ်လီၤဘၢၣ်ဖျိဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ဝဲပဒိၣ်အစုလၢမအူပူၤဝဲပဒိၣ်အစုတၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤဘၣ်ဒိကညီဒိကလုၢ်အလၢကပီၤဒီး(ဖဆပလ)အူန့းပဒိၣ်တခီဟံးဒုၣ်ဟံးကမၣ်တၢ်လၢကညီဖိတဖၣ်အလီၤန့ၣ်

လီၤ.လၢတၢ်ကအုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤကညီဖိဒိတကလုၢ်ညါအလၢကပီၤဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တခါအံၤအဂီၢ်စီၤဘးအူကံၤတူၢ်ဆါအသးဟ့ၣ်လီၤကွံၣ်အစံၢ်လီၤလၢအပၢ်ဟ့ၣ်သါအီၤအကျါအုကၢၢ်တကထိဘျီဆူ(ဖဆပလ)အူန့းပဒိၣ်အစုပူၤလၢတၢ်လီၤတူၢ်ကွံၣ်စုလၢမအူပူၤစုတၢ်ပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်နီၣ်လၢအအဲၣ်အပူၤကလုၢ်ဒီးတူၢ်ဆါသး,တူၢ်လၢၢ်ကွံၣ်အစုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢအကအုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤအပူၤကညီဖိဒိတကလုၢ်ညါအလၢကပီၤဒ်အံၤအသိးန့ၣ်လၢထံကီၢ်ဂုၤဂၤခိၣ်နီၣ်တဖၣ်အကျါပတထံၣ်ဒီးနီၣ်ဟူဘၣ်နီၣ်တဘျီဘၣ်.အဝဲအံၤမ့ၢ်ပှၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကံၤအဲၣ်အပူၤကလုၢ်ထဲလဲၣ်ဒီးတူၢ်ဆါခိၣ်ဆါအသးထဲလဲၣ်အတၢ်အိၣ်ဖျါနီၣ်နီၣ်လၢအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကညီတၢ်ပၢၢ်ဆါကမၤနၢၤတၢ်အဂီၢ်တၢ်ကတိၤလုၢ်ဒိၣ်ပှၢ်ဒိၣ်လၢပကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကံၤဟံးတုၢ်န့ၣ်ပှၢ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- ★ ကညီတော်ပေါ်ဆာအံ့မုၢ်အခိၣ်ထံးကတၢၢ်တဘျီဒီးအလီၢ်ခံတၢၢ်တဘျီလီၤ.
- ★ ကညီဖိသုၣ်ဒၤ,သုမုၢ်သးလီသုထံသုကီၢ်ဒီးမၤဒ်သိးပယီၤကအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်သုထံသုကီၢ်အဂီၢ်တက့ၢ်.
- ★ ပယီၤသုၣ်ဒၤ,သုမုၢ်တအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ပုၤကညီဖိလၢအထံအကီၢ်ဘၣ်န့ၣ်မၤဒ်သိးပုၤကညီဖိသုတအဲၣ်ဒီးယုအထံအကီၢ်ဘၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- ★ မ့တမုၢ်လၢကညီတော်ပေါ်ဆာဖိခဲလၢၣ်လဲၤလီၤဆူဝုၢ်တကူၣ်ဒီးဒီးလီၤအကိၣ်လၢဒုၣ်ဒါကကျိတ်အီၤအဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်,ကညီတော်ပေါ်ဆာအံ့ယၣ်ကွံၣ်ဝဲတသုလုၤတက့ၤဘၣ်.
- ★ ကညီဖိကန့ၢ်ဘၣ်က့ၤအထံကီၢ်ဂီၢ်န့ၣ်ကျဲအိၣ်ဝဲဒၣ်သၢဘိလီၤ-
  - (၁) မုၢ်လၢဒုၣ်ဒါတဖၣ်အသးအိၣ်သးကညီဒီးဟ့ၣ်ပုၤအယိ.
  - (၂) မုၢ်လၢပဒုးမၤနၢၤတၢ်အယိ.
  - (၃) မုၢ်လၢထံရှုၢ်ကီၢ်သးအတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်ဆိၣ်သနံးဆိတလဲက့ၤတၢ်အယိန့ၣ်လီၤ.

ဝဲၣ်၅၀နံၣ်,ဖၣ်ပူၣ်ခိကရဲးတၢ်အိၣ်ဖိၣ်အခါစီၤဘးအူကွံၣ်ပၤလီၢ်ဆုၣ်နီၤဒီးကတိၤလီၤဝဲတၢ်ကတိၤလၢထးတဖၣ်အံၤဝဲဒီးဟ် လီၤဝဲတၢ်ဘျါ(၄)ထံၣ်လၢမုၢ်ဝဲ-

- (၁) တဘၣ်ကတိၤတၢ်ဟ်လီၤစုကဝဲၤအဂ့ၢ်လုၤတက့ၤတဂ့ၤ. (For us, surrender is out of question)
- (၂) ကညီကီၢ်တၢ်ကဘၣ်သုၣ်ညါဟ်ပနီၣ်အီၤတုၤအဝံၤလၢလၢပဲၤပဲၤ. (The recognition of the Karen State must be completed)
- (၃) ကညီဖိတၢ်စုကဝဲၤကဘၣ်အိၣ်လၢကညီဖိအစုပူၤ. (We shall retain our arms)
- (၄) ကညီဖိအဘျီအတီၢ်ကညီဖိကစံၣ်ညီၣ်ဒၣ်အတၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. (We shall decide our own political destiny)

ပကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံၣ်,အတၢ်ကတိၤဒီးအတၢ်ဘျါလၢဟ်လီၤတဲာ်တုၢ်န့ၣ်ပုၤတဖၣ်အံၤလၢပပုၤကလုာ်ကညီဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်မုၢ်ဝဲ-

“ကညီဖိထံရှုၢ်ကီၢ်သးဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤအတၢ်န့ၣ်ကျဲဒီးကညီဖိအဘျီအတီၢ်အတၢ်ဟ့ၣ်သါတုၢ်လၢပဂီၢ်လၢခံကတၢၢ်” န့ၣ်လီၤ.မုၢ်စ့ၢ်ကိးစီၤဘးအူကွံၣ်အတၢ်သံတၢ်ကတိၤတၢ်ထွဲလီၢ်ခံကတၢၢ်လၢပဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

စီဘားအူကံ့အမှန်လီၤခံကတၢ်တဖၣ်

ဖဲၣ်၁၉၅၀နံၣ်, လါယူၤလံ(၁၇-၁၉)သီအနံၤတၢ်မၤဝဲကီၢ်သူလုၤခိကရဲးဘျီၣ်ဒိၣ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖဲ
ဖၣ်ပူၣ်ဝံၤအလီၤခံ, လၢခံတနံၤန့ၣ်ဒိၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအိၣ်ဟံၤအသိးကီၢ်ခိၣ်စီဘားအူကံ့ဒီးသုး
ခိၣ်ကျၢၢ်ဖဲခုၣ်လဲၤလီၤဝဲအူကီၢ်မိၣ်လဲၣ်တပၤလၢတၢ်ကကရၢကရီ
ထီၣ်က့ၤခုၣ်အဲၣ်ယူၣ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်ပၢ်ဆၢတၢ်မၤအတၢ်တိၣ်ကျဲၤအဂၤတ
ဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢဖၣ်ပူၣ်ဒီးဟဲယီၤဝဲကျဲအူကတၢ်
တံးသဝီ, ခိကံၤယိၣ်လိာ်ကျိလဲၤကဒီးဝဲအူလူၢ်ပျီၣ်ကီၢ်ဆၣ်(တၢ်ကပီၤသုး
ကုတၢ်ပၢ်) **Light Brigade** ဒီးဆူတီၣ်နီၢ်ကစၢၢ်ဂံၢ်ထံးတၢ်ကြၢၢ်သဝီလီၤ.

မ့ၢ်တၢ်စူၤခါဆၢကတီၢ်အယိတၢ်စူၤဒိၣ်မးဒီးထံးဒိၣ်စ့ၢ်ကီးလၢတၢ်လီၤအါ
တီၤန့ၣ်လီၤ. လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤတဘျီအံၤပၣ်ယုၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးအဲၣ်ကလံးသုးခိၣ်ဖိတဂၤလၢအမ့ၢ်
ဝဲ **Captain B. Vian** န့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤတုၤဆူတၢ်ကြၢၢ်သဝီဒီးမဲဝဲဖဲတၢ်အိၣ်ဖိၣ်သရၣ်
ဒိၣ်ခြီလုၣ်ထီၣ်အဟံၣ်စ့ၤသီဝံၤကလဲၤကဒီးတၢ်ဆူညါန့ၣ်တၢ်စူၤထံးဒိၣ်ယိၣ်ယုၤအယိခိၣ်နီၢ်ဒီး
သဝီသးပုၤဖဲန့ၣ်တဖၣ်တြီအဝဲသ့ၣ်လၢကအိၣ်ခိးဒီးစ့ၤနံၤစ့ၤသီတုၤတၢ်စူၤစ့ၤလီၤတဖဲးဘၣ်
ဆၣ်သနၢ်က့အဝဲသ့ၣ်ဆဲးလဲၤဝဲလီၤ.

ဖဲလါအီၤကးစံ(၁၁)သီအနံၤန့ၣ်ကီၢ်ခိၣ်ဘားအူကံ့, သုးခိၣ်ကျၢၢ်ဖဲခုၣ်
ဒီးပုၤသုးဖိစ့ၤကီၢ်ဂၤလၢသုးက့ခိၣ်သုးခိၣ်ကျၢၢ်ဖိတၢ်ကပီၤပျဲလီၤဝဲ
လၢကလဲၤကွၢ်ထွဲစၢၤတၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်တဖၣ်ဟဲတုၤဝဲအူထီၣ်ကီး
ကီၢ်သဝီ(နဘူကီၢ်ဆၣ်)ဒီးမ့ၢ်လၢမ့ၢ်ဟါလံအယိတၢ်တနၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်
ဟံၤလီၤအလီၤအကျဲဒီးမဲဝဲဖဲသဝီယၢၤစံးဖိတဖျၢၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
လၢခံတနံၤလါအီၤကးစံ(၁၂)သီမ့ၢ်ဝါထီၣ်ဂီၤထၢၣ်သၢအဆၢကတီၢ်
ခါန့ၣ်ဒုၣ်ဒါအသုးယဲၤတဖုလၢစ့ၤလူၤ(စိန်လွၣ်)တီခိၣ်ရီၢ်မဲဝဲအိၣ်လၢ
ကီးတရံးနဘူတခိဟဲထီၣ်ကဝီၤခဲးတံၢ်အီၤဖဲအဝဲသ့ၣ်မဲစံးဖိတဖျၢၣ်န့ၣ်အပူၤလီၤ.

မ့ၢ်လၢပုၤထံဆူၤသဝီဖိစီၤမိၢ်အဲးလဲၤဟ့ၣ်ခူသ့ၣ်ဆိဟံၤစၢၤဝဲတၢ်ကစီၣ်ဆူပယီၤသုးလၢအမူဒါ
လီၤဘၣ်ဖဲကီးတရံးတဖုအအိၣ်အယိဒုၣ်ဒါသ့ၣ်ညါဆိဟံၤစၢၤဝဲတၢ်ကစီၣ်လၢစီၤဘားအူကံ့ဒီး
အသကိးမဲတၢ်လီၤတၢ်ကျဲဒဲးလဲၣ်တဖျၢၣ်လဲၣ်, ဒီးကညီသုးဖိလၢဟဲပိာ်အခံအိၣ်ဒုၣ်ပုၤစ့ၤ
ကီၢ်ဂၤဖိအဂ့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိစ့ၤလူၤမၤအဝဲသ့ၣ်ဟံၤလီၤတၢ်စုကဝဲၤ

ဘန်ဆန်ကီရိန်တစ်တစ်လီတစ်စုကဝဲဘန်.ဒူးဆာကဒါဒုန်ဒါတဖုအံးဒူဒူတုလအသး
သမူဟးထီၣ်ကွံာ်တစုန့ၣ်လီၤ.

ဖဲန့ၣ်အဝဲန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်မံအသကိးပှၤအိၣ်ပွဲၤဂၤလဲၣ်,ပှၤသံနီၢ်ကီၢ်ပွဲၤဂၤလဲၣ်,မ့ၢ်မတၤအဂၤတ
ဖၣ်ပၣ်ယုာ်လဲၣ်န့ၣ်ပှၤတသ့ၣ်ညါလီၤတံၢ်လီၤဆဲးနီၣ်တဂၤဘန်တုၤမ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ.မ့
မ့ၢ်ကီၢ်လၤဝါသုး **Captain B. Vian** တဂၤန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဘန်ဝဲလၤတသံဘန်ပူၤဖျဲးဝဲဒၣ်
န့ၣ်လီၤ.သုးခိၣ်ကျါၣ်စဲခဲၣ်အစိၣ်န့ၣ်ပှၤခူၣ်လီၤကွံာ်အီၤဖဲန့ၣ်ဘန်ဆန်,မ့မ့ၢ်ကီၢ်ခိၣ်အစိၣ်တခီ
ဒုန်ဒါတဟ့ၣ်အခွဲးလၤပှၤကဘန်ခူၣ်လီၤအီၤဘန်.တၢ်က့ၤစိၣ်အီၤဆူမိၣ်လဲၣ်ဒီးမၤပှၤလဲၤ
ကွံာ်လီၤက့ၤအစိၣ်န့ၣ်ဆူပီၣ်လဲၣ်ယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

လၤအပှၤကလုာ်ကဒီးန့ၣ်ဘန်က့ၤကညီထံကညီကီၢ်ဒီးကညီကလုာ်အတၢ်သဘူၤအဂီၢ်အဝဲ
ဟ့ၣ်လီၤသးကျဲးစးမၤတၢ်လၤသ့ၣ်ဒီးဖျါၣ်သးဒီးဖျါၣ်တုၤအတၢ်သါလၤခံကတၢ်တစုန့ၣ်လီၤ.
အဝဲလုာ်ထီၣ်ကွံာ်အသးသမူလၤအပှၤကလုာ်ကဒီးန့ၣ်ဘန်က့ၤထံကီၢ်ဒီးတၢ်သဘူၤအဂီၢ်ဖဲ-
၁၉၅၀နံၣ်,လၤအီၤကးစံ(၁၂)သီအနံၤ,ဖဲန့ၣ်ဘန်ဆန်,ထီၣ်ကိးကိသဝီကပၤစံၣ်ဒဲဖိတဖျါၣ်
အပူၤ,ဖဲမ့ၢ်ဝါထီၣ်သံယီၤယုၤဆာကတီၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

ပှၤလၤလဲၤခူၣ်လီၤကွံာ်ကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံာ်အစိၣ်ဆူပီၣ်လဲၣ်ပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲသရၣ်ဒိၣ် **Rev A.
Movin** (သရၣ်ဒိၣ်လဲမ့ၢ်ဖိ-စၤနံၤမူဘုအပၢ်)န့ၣ်လီၤ.သရၣ်ဒိၣ်မူဘုမ့ၢ်ဝဲအဲကလံးကၣ်
တၢ်အိၣ်ဖိၣ်သရၣ်ဒီးဟ်စု,ဒီးဆာကတီၢ်ဖဲန့ၣ်ခါအဝဲဘန်ကွံာ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဖိၣ်ဖဲမိၣ်လဲၣ်
St Matthew Anglican Church (၉၁-အထက်လမ်းမကြီး)
န့ၣ်လီၤ.ဘန်ယးဒီးအတၢ်လဲၤခူၣ်လီၤကွံာ်ကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံာ်အစိၣ်
အတၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်အဲကလံးကၣ်တၢ်အိၣ်ဖိၣ်အသရၣ်ဒိၣ်မူဘုစံးဝဲဒ်အံၤ-

“ဖဲပနံၤဟူဘန်တၢ်ကစီၣ်လၤကွဲၤလုလီၤပူၤစံးဝဲလၤကီၢ်ခိၣ်စီၤဘး
အူကွံာ်သံလံအဂ့ၢ်န့ၣ်ပှၤကိးဂၤဒဲးကမၤကမၢ်ဒီးပျံၤတၢ်ဖုးတၢ်စ့ၢ်ကိး
လီၤ.ဖဲန့ၣ်ဆာကတီၢ်မ့ၢ်လၤထံလီၢ်ကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဆူၣ်ဒီးပှၤ
ဘန်ပျံၤဘန်ဖုးတၢ်အယိပသံကွံာ်သံဒီးလိာ်သးတၢ်ဂ့ၢ်အံၤလၤပှၤမဲာ်ခိၣ်မဲာ်ညါဖျါဖျါတဂၤဒီး
တဂၤတဘျီဘန်.

ဖဲလၢတၢ်အိၣ်သးဆၢကတီၢ်ဒ်န့ၣ်အခါဘၣ်တနံၤလၢမုၢ်ဆါခိန့ၣ်,ကညိၣ်ဂ့ၢ်ဝိကိတိၣ်အူၤခ့ၢ်မိၤ
ယုၤ(ကရၢ်ရေးရာဝန်ကြီးဦးခင်မောင်ရင်)ဟဲဆူယအိၣ်ဒီးတဲယၤ-
“သရၣ်ဒိၣ်ဧၤ,နကဘၣ်လဲၤခူၣ်လီၤစီၤဘးအူကွံအစိၣ်လီၤ”
ယတဲက့ၤအီၤ,

“စီၤဘးအူကွံမ့ၢ်ဘျၢထံတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်ဖိအယိနမုၢ်မၤလၢဘျၢ
ထံတၢ်အိၣ်ဖှိၣ်သရၣ်ဒိၣ်လဲၤခူၣ်လီၤအီၤန့ၣ်ကဂ့ၤဒိၣ်မိၣ်”
အဝဲတဲဆၢက့ၤယၤ,

“ယလဲၤမၤအဝဲသ့ၣ်ဝံၤလံတအၢၣ်လီၤယၤနီတဂၤဘၣ်.အ
ယိခဲအံၤယဟဲတဲကျၢနၤလၢနကဘၣ်လဲၤခူၣ်လီၤအီၤခဲမ
ဆ့ၣ်လီၤ.အိၣ်ကတဲာ်ကတီၢ်ဟံနသး.ခဲမဆ့ၣ်ယကပျဲလီၤ
ပုၤဟဲကိးနၤလီၤ”

ဝံၤဒီးက့ၤက့ၤဝဲလီၤ.ယဂ့ၢ်လိာ်အီၤန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂၤနီတ
မံၤဘၣ်.မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ဘျးဒီးထံရှၢ်ကိာ်သးအယိယပျဲတၢ်လီၤ.
စီၤဘးအူကွံအစိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤဖဲလဲၣ်,ယကဘၣ်လဲၤခူၣ်လီၤ
အီၤဖဲလဲၣ်,န့ၣ်အဝဲတဲတဲယၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးနီတမံၤဘၣ်.ဒီး
ယတသံကွၢ်လၢၤအီၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်.

တၢ်အၢၣ်ခံးသူလီၤဝံၤအဒံးဒီးတၢ်စူၤဒိၣ်မးကိးနံၤဒဲးဘၣ်ဆၣ်
မုၢ်ဆ့ၣ်ထီၣ်လၢခံတနံၤန့ၣ်တၢ်ဟဲစူၤက့ၤဒဲၣ်ကမ့ၢ်ကမ့ၢ်ဖိလီၤ.
လီၤဝံၤအဒံးပူၤထံၣ်ပူၤထံၣ်ဒီးကလံၤအူတၢ်ခုၣ်ဒိၣ်မးလီၤ.ယ
ဒီးထီၣ်သိလ့ၣ်လၢအူခ့ၢ်မိၤယုၤပျဲလီၤဝဲလၢကလဲၤဆ့ၢ်ယၤ
ဆူကိာ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံအစိၣ်အိၣ်တၢ်လီၤတခိၣ်န့ၣ်ဒီးပလဲၤ
တၢ်လီၤ.ဖဲပလဲၤတၢ်အခါပတကတီၢ်တၢ်နီတဂၤဘၣ်. တၢ်
အိၣ်မးဘျီဘျီယုၤကနၣ်န့ၣ်လီၤ.သိလ့ၣ်လဲၤတၢ်ဆူလဲၣ်ယ
တသ့ၣ်ညါဘၣ်.အဝဲသ့ၣ်စ့ၢ်ကိးကလဲၤတၢ်လီၤဖဲလဲၣ်န့ၣ်တဲတဲယၤဘၣ်.မ့ၢ်လၢတၢ်တကပီၤဂ့ၢ်
ဂ့ၢ်ဘၣ်အယိယကွၢ်စိတၢ်ဖျါတယံၤအါအါဘၣ်.သိလ့ၣ်လဲၤတၢ်တဘျးန့ၣ်ရံၣ်ဝံၤမၣ်,ဖဲပုၤဟံ
လီၤက့ၤယၤတဘျီယသ့ၣ်ညါဘၣ်က့ၤလၢယဟဲတုၤဆူကွံၣ်ခဲမံၤပီၣ်လဲၣ်ကၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤမၤယလဲၤထီၣ်ဆူကဘီဆံးဆံးဖိ(မော်တော်ဘုတ်)တဘုၣ်အပူၤအယိယလဲၤထီၣ်ဒီးဖဲန့ၣ်
ယထံၣ်ကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူက့ၢ်အစိၣ်အိၣ်လၢတလါသူသူတဖျါၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.လၢအတလါက
ပၤတခီတပၤန့ၣ်ပုၤစၢတံၢ်ယာ်ဝဲဒီးထးကူၣ်ဖးဒိၣ်ခံကူၣ်လီၤ.မ့ၢ်ဒ်သိးပုၤမ့ၢ်ကွံာ်လီၤတလါအံၤ
ဆူထံကျါပီၣ်လဲၣ်ပူၤဒီးကလီၤဒးကွံာ်ဝဲဆူထံခံဒးညီကဒ်ကသ့ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကဘီဆံးဆံးဖိလၢလဲၤပိာ်ထွဲကီၢ်ခိၣ်အစိၣ်အခံဆူပီၣ်လဲၣ်ပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ခံဘုၣ်ဧါ,သၢဘုၣ်ဧါန့ၣ်
ယတသ့ၣ်ညါလီၤတံၢ်လၢၤဘၣ်.ဖဲပဟးထီၣ်လၢပီၣ်လဲၣ်ကါနံၤအခါမ့ၢ်လၢတံၢ်အါၣ်ခံးသူ
ကွံာ်တံၢ်ဖျါတဂ့ၤအါအါဘၣ်အယိလီၤ.ဖဲပကဘီဖိ
လဲၤတုၤဆူပီၣ်လဲၣ်ပူၤအိၣ်ယံၤဒီးကွဲၣ်ခမံၤကါၢ်ဖး
ယံၤတတီၤန့ၣ်ကဘီဖိပတုာ်ဝဲဒီးပုၤအခိၣ်တဂၤန့ၣ်တဲ
ယၤလၢပကကွံာ်လီၤကီၢ်ခိၣ်အစိၣ်ဖဲတံၢ်လီၢ်အံၤလီၤ.

ဖဲန့ၣ်ဒ်တံၢ်မၤဝဲတံၢ်ခူၣ်လီၤပုၤသံလၢထံကျါတံၢ်ဘါအ
လုၢ်အလံၢ်အသိးယဖးလံာ်စီဆုံ,ဘါထုကဖၣ်န့ၣ်တံၢ်
လၢကီၢ်ခိၣ်အဂီၢ်လၢလီၢ်ခံကတၢ်ဝံၤဒီးပုၤကွံာ်လီၤက့ၤတလါလၢကီၢ်ခိၣ်အစိၣ်အိၣ်လၢအပူၤ
တဖျါၣ်န့ၣ်ဆူပီၣ်လဲၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢအတလါန့ၣ်ထီၣ်ဖိဒ်လၢထံဖံးခိၣ်ဒီးတ
လီၤဘျၢဆူထံကျါဘၣ်အယိပုၤဘၣ်ထုးထီၣ်ကဒါက့ၤအီၤဆူကဘီပူၤဝံၤပုၤမၤဖျိကွံာ်အပူၤ
ဖးလဲၢ်တပူၤလၢတလါအဖိလံာ်ဝံၤမးပုၤကွံာ်လီၤက့ၤလၢထံကျါအသိတဘျီဒီးတလါန့ၣ်လီၤ
ဘျၢကွံာ်ဝဲဆူကွဲၣ်ခမံၤပီၣ်လဲၣ်ခံဒးယိာ်ပူၤကယီကယီန့ၣ်လီၤ.

ဖဲယကွံာ်ထွဲက့ၤကီၢ်ခိၣ်အစိၣ်လီၤဘျၢကွံာ်ဆူထံခံဒးကယီကယီအခါတံၢ်သးအုးအမဲာ်ထံတ
ဖၣ်ဟဲပုာ်ထီၣ်ယုၤလီၤဝဲလၢယဘိးပၤလိၤဒီးယသးအုးလၢပယီၤအပုၤတဖၣ်ကထံၣ်အယိယ
ထွါခူသူၣ်ကွံာ်ယမဲာ်ထံဖဲပုၤအဂၤတဖၣ်တဟ်သူၣ်ဟ်သးဘၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.ဖဲန့ၣ်ယယုဘါ
ထုကဖၣ်က့ၤလၢယသးပူၤထဲတဂၤဧါ-မံကီၢ်ခိၣ်အသးသမူကမံမုာ်က့ၤဆူပာ်ကစၢ်ယုၤအ
သးနါပုၤပုၤမုာ်မုာ်တက့ၢ်,အၤမ့ၢ်”ဖဲယစီၣ်ထီၣ်က့ၤယမဲာ်ချံဒီးကွံာ်လီၤက့ၤတံၢ်ဆူပီၣ်လဲၣ်ပူၤ
အခါယထံၣ်စီက့ၤပကီၢ်ခိၣ်အတလါန့ၣ်လီၤဒးကွံာ်ဝဲဆူထံဖိလံာ်ကယီကယီဒီးလီၢ်ခံကတၢ်
လီၤမံကွံာ်ဝဲလၢပီၣ်လဲၣ်လပီဝါဝါတဖၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ.

(၂၂)

တၢ်ဆၢကတီၢ်ယံၣ်တ့ၢ်ဝဲယၤဖှိၣ်န့ၣ်တတ်လၢအဘျဲၣ်တဖၣ်လံၤ.ဘၣ်ဆၣ်ပသးပုၤနီၣ်ကွံာ်ပ
ကီၢ်ခိၣ်စီၤဘးအူကွံာ်အတၢ်အဲၣ်,အတၢ်မၤဂ့ၤတဖၣ်တန့ၢ်နီၣ်တဘျီဘၣ်.ပတၢ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်အီၤ
အံၤကအိၣ်ဂၢၢ်ဆိးကျၢၤဝဲလၢပပုၤကညီဖိတကလုာ်အံၤအကျါတုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အစိၤကတၢ်
တစုန့ၣ်လီၤ.အဝဲမ့ၢ်တ့ၢ်ခိၣ်န့ၢ်ပုၤစဲၣ်နီၤဒိထီၣ်ထီတဂၤလၢပဝဲကညီဖိဒိတကလုာ်ညါအဂီၢ်
န့ၣ်လီၤ.ပကသ့ၣ်နီၣ်ဒီးမၤလၢကပီၤဒံးအီၤဆူညါခိလၢပပုၤကလုာ်အကျါတစိၤဘၣ်တစိၤ
တုၤလီၤဆူပဖိစိၤပလံၤစိၤဒီးဆူညါခိအစိၤစိၤအယၣ်ယၣ်န့ၣ်လီၤ.

[Handwritten signature]
လၢ- တံနိ (သဝီတါ)

(Back) Saw Tha Lone, Saw Kya Yin, Saw Tun Raw, Saw San Key, Saw Tha Hto, Mon Sein Tun, Saw Yong Hla,
Saw Ela, Saw San Poy, S. Victor Po
(Front) Mon Saya Tin, Saw Tha Din, Mon Ha Lwin(Nai Shwe Kyin), Saw Pho Chit, Mon Hla Maung, Saw Ha U Gyi,
Mon Tha Lin, Naw E Shwe, Mi Hongsa, Saw Po Maung